

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mateja Vidic

**POLITIČNA PARTICIPACIJA ŽENSK V SLOVENIJI
(primerjava SD in LDS)**

Diplomsko delo

Ljubljana 2006

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Mateja Vidic

Mentorica: doc. dr. Alenka Krašovec

**POLITIČNA PARTICIPACIJA ŽENSK V SLOVENIJI
(primerjava SD in LDS)**

Diplomsko delo

Ljubljana 2006

Zahvala

Rada bi se zahvalila doc.dr. Alenki Krašovec
za potrpljenje in napotke pri izdelavi diplomske naloge.
Hvala vsem, ki so mi v času študija stali ob strani in me podpirali v lepih in ne tako
lepih trenutkih. Še posebej pa:
Hvala noni za finančne injekcije in torkova kosila,
Janji za tehnično podporo in
Tadeju za zavezništvo in prenašanje sitnosti.
Predvsem pa hvala **mami**. Predolgo bi bilo pisati zakaj. HVALA.

1.	UVOD.....	6
2.	TEORETIČNO IZHODIŠČE	10
2.1	OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	10
2.1.1	Pojem politične participacije	10
2.1.2	Feminizem in politika emancipacije.....	13
2.1.3	Volilna pravica.....	15
2.2	ZGODOVINSKI ORIS POLITIČNE PARTICIPACIJE ŽENSK V SLOVENIJI	15
2.3	OVIRE ZA VSTOP ŽENSK V POLITIKO.....	16
2.4	DEJAVNIKI POLITIČNEGA SISTEMA, KI VPLIVAJO NA PRISOTNOST ŽENSK V PREDSTAVNIŠKIH TELESIH	18
2.4.1	Volilni sistemi.....	18
2.4.2	Politične stranke.....	21
2.5	STRATEGIJE ZA POVEČANJE ZASTOPANOSTI ŽENSK V POLITIKI	24
2.5.1	Posebni ukrepi za zvišanje števila žensk v politiki.....	26
2.5.2	Zgled dobre prakse.....	29
3.	ANALIZA PARTICIPACIJE ŽENSK V SD IN LDS	32
3.1	PARTICIPACIJA ŽENSK V SD	32
3.1.1	Predstavitev SD.....	32
3.1.2	Statut SD in ženske	32
3.1.3	Program SD in ženske.....	33
3.1.4	Akcijski načrt SD za napredovanje enakosti spolov.....	34
3.1.5	Ženskam prijazna stranka	35
3.1.6	Organi stranke in ženske.....	36
3.1.7	Ženski forum.....	38
3.1.8	Volitve in kandidatke SD.....	39
3.1.9	Strategije, implementacija in uspešnost.....	42
3.2	PARTICIPACIJA ŽENSK V LDS	44
3.2.1	Predstavitev LDS	44
3.2.2	Statut LDS in ženske.....	45
3.2.3	Program LDS in ženske	45
3.2.4	Načrt LDS za uravnoteženo zastopanost spolov.....	46
3.2.5	Ženskam prijazna stranka	47
3.2.6	Organi stranke in ženske.....	47
3.2.7	Odbor za enake možnosti.....	50
3.2.8	Volitve in kandidatke LDS	50
3.2.9	Strategije, implementacija in uspešnost.....	52
4.	PRIMERJAVA PARTICIPACIJE V SD IN LDS.....	55
4.1	PRIMERJAVA FORMALNIH DOKUMENTOV	55
4.2	ŽENSK V SD IN LDS	55
4.3	ŽENSKA SKUPINA	56
4.4	VOLITVE	56
4.4.1	Volitve v Evropski parlament	56
4.4.2	Volitve v Državni zbor	57
4.4.3	Lokalne volitve	57
5.	ZAKLJUČEK	59
6.	LITERATURA	61
6.1	ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH	61
6.2	SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE	63
6.3	INTERNETNI IN DRUGI VIRI.....	65

1. UVOD

Znano pravilo, da višje kot se vzpenjamo po lestvici družbenega vpliva in moči, manj je žensk, velja tudi – ali še zlasti – za politiko. Toda vprašanje odsotnosti žensk v politiki ni povsem primerljivo z vprašanjem njihove odsotnosti na drugih področjih, na primer v gospodarstvu, zdravstvu, izobraževanju, kulturi itd. Odsotnost žensk v politiki pomeni namreč tudi odsotnost pri oblikovanju in sprejemanju odločitev, ki vplivajo na vsa omenjena področja. Pomeni torej, da polovica prebivalstva nima možnosti izražanja svojih pogledov, stališč in izkušenj in s tem tudi možnosti vplivanja na (vedno spreminjajoče se) politične odločitve – tako tiste, ki zadevajo vse, kot one, ki se tičejo še posebej žensk (Antić G. in Jeram, ur., 1999: 7).

Tema participacije žensk v politiki že dolgo časa buri duhove. Intenzivnost ukvarjanja s problemom vključenosti žensk v politiko se je stalno povečevala. Politične stranke so vprašanje uravnotežene zastopanosti spolov v politiki vključile v svoje programe in jih kot prednostne postavile v volilne obljube. Vse to je v času približevanja Slovenije EU doseglo nekakšen vrhunec. Prav zaradi tega razloga in dejstva, da mi je kot ženski in bodoči politologinji ta tema blizu, sem se odločila, da s pripravo diplomskega dela poskušam poglobiti svoje znanje o njej.

Eno izmed meril družbenega položaja žensk je prav gotovo tudi njihova zastopanost v politiki in organih odločanja. Kljub temu, da imajo ženske in moški načeloma zagotovljene enake politične pravice je dejstvo, da je eden od spolov na tem področju močno nadreprezentiran. Tudi politične stranke različno sprejemajo vlogo žensk med svojimi člani in jim zato pripisujejo različne položaje. Mi se bomo v diplomski nalogi osredotočili na dve slovenski parlamentarni stranki in sicer Socialne demokrate (v nadaljevanju SD) in Liberalno demokracijo Slovenije (v nadaljevanju LDS), saj sta to prvi stranki, ki sta pri nas uvedli spolne kvote in s tem pokazali, da se želita s problemom ženske podzastopanosti v politiki resneje ukvarjati. Vzroki za nizko politično participacijo žensk pa so kljub vsemu zelo raznoliki in se bomo z njimi podrobneje ukvarjali v nadaljevanju.

Namen diplomske naloge je pojasniti pojme povezane s politično participacijo žensk, predstaviti vzroke za manjšo participacijo žensk v politiki, primerjati participacijo žensk v levo orientiranih SD in LDS, opredeliti strategije za izboljšanje položaja žensk v politiki ter razlike in podobnosti med strankama glede participacije žensk.

Problem udeležbe žensk v politiki sega vsaj do časa francoske revolucije. Aktualnost te teme pa narašča že vse od izida razvpitih tekstov Olympe de Gouges in Mary Wollstonecraft iz leta 1791, ki kot prvi ženski avtorici zagovarjata pravice žensk. Vsak avtor zavzema svoja stališča o problemu, mi pa bomo v diplomskem delu skušali zajeti čim več različnih pogledov na to, zakaj so ženske v politiko vključene v tako skromnem številu.

Diplomska naloga je razdeljena na **pet glavnih delov**:

- V prvem, uvodnem delu bomo predstavili izbrano temo, namen diplomske naloge ter ozadje problema. Nadaljevali bomo z osnovno hipotezo, podhipotezami ter uporabljenimi metodami in tehnikami. Prvi del bomo zaključili s cilji diplomske naloge.
- V drugem delu bomo predstavili relevantno teorijo, ki zadeva participacijo žensk v politiki.
- V tretjem delu bomo skušali analizirati participacijo žensk v SD in LDS.
- Četrty del bo vseboval primerjavo med navedenima strankama.
- Peti del diplomske naloge pa bo namenjen preverjanju hipoteze in podhipotez ter poskusu sklepnih ugotovitev.

Pri analizi politične participacije žensk bo naše vodilo naslednja **osnovna hipoteza**:

SD in LDS se formalno in dejansko zavzemata za večjo zastopanost žensk v političnih predstavniških telesih.

Zastavljeno hipotezo bomo preverjali na podlagi obstoječe literature, ki se ukvarja s participacijo žensk v politiki.

Za lažje dokazovanje osnovne hipoteze, smo jo razčlenili na naslednji **podhipotezi**:

1. Veča se število kandidatur in število izvoljenih žensk na kandidatnih listah SD in LDS.
2. Strategije za povečanje deleža žensk v predstavniških organih, njihova implementacija in uspešnost, se med strankama SD in LDS ne razlikujejo bistveno.

Metode in tehnike raziskovanja

Za pridobivanje relevantnih informacij smo v diplomski nalogi uporabili naslednje raziskovalne metode in tehnike:

- zbiranje, analizo in interpretacijo formalnih dokumentov (Ustava, ZEMŽM, statut SD in LDS),
- zbiranje, analizo in interpretacijo sekundarnih virov (zborniki, revije, članki, poročila, monografski in internetni viri),
- zgodovinsko-razvojno analizo (SD in ženske v obdobju 1992-2004, LDS in ženske v obdobju 1992-2004),
- primerjalno raziskovanje,
- analizo statistik (dostopne javnomnenjske statistike, ki obravnavajo problem ženskega udejstvovanja na področju politike),
- fokusiran intervju z:
 - mag. Majdo Potrata, SD
 - go. Sonjo Lokar, SD
 - go. Violeto Neubauer, UEM
- sodelovanje prek elektronske pošte z:
 - go. Majdo Širca, LDS
 - go. Matejo Poljanšek, LDS
 - go. Natašo Kovač, SD
 - g. Urošem Jauševcem, SD ter
- opisno metodo.

Cilji diplomske naloge so: s pomočjo podhipotez preveriti osnovno hipotezo, predstaviti stanje na področju participacije žensk v politiki in oceniti strategije za večjo zastopanost žensk v organih političnega odločanja ter njihovo implementacijo in uspešnost.

2. TEORETIČNO IZHODIŠČE

2.1 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

2.1.1 Pojem politične participacije

Najosnovnejšo in najsplošnejšo opredelitev pojma participacija najdemo v Leksikonu politike, kjer je participacija opredeljena kot: »[iz lat. *participare* »deliti s kom, delež imeti«; *participatio*; angl. *participation*, nem. *Mitbestimmung*]; soodločanje, soudeležba, soupravljanje. Najsplošnejši pomen: sodelovanje občanov oz. državljanov v najrazličnejših procesih odločanja – v gospodarstvu, v javni upravi, v političnih strankah, v zdravstvu, v šolstvu, kulturi, medijih, itd.« (Sruk, 1995: 233).

Della Porta v *Temeljih politične znanosti pravi*: »Čeprav je v pojmovanjih demokracije vedno prisotna napetost med predstavništvom in participacijo, pri čemer prvo v konkretnem razvoju demokratičnih institucij jasno prevladuje, pa je določena raven participacije brez dvoma nujna za to, da legitimira predstavnike. V sodobnih demokracijah so vedno bolj prisotni popravki načela pooblastila, zlasti v obliki referendumov, se pravi neposrednega preverjanja volje volivcev zastran posameznih vprašanj, in v obliki različnih načinov participacije državljanov pri udeležanju javnih politik« (Della Porta, 2003: 64).

Kaj torej je politična participacija? »Politično participacijo so opredelili kot »vključenost posameznika v politični sistem na različnih ravneh dejavnosti, segajočih od popolnega nezanimanja do zasedanja politične funkcije« (Rush, 1992; italijanski prevod 1998). V pojmovanju, ki je nekaj ožje, pa pomeni tiste drže državljanov, katerih cilj je vplivati na politični proces (Axford in dr., 1997: 109)« (Della Porta, 2003: 64).

Brezovšek o splošni opredelitvi pojma participacija meni, da gre za »dejavnosti (aktivnosti), kjer je posameznik udeležen (sodeluje) z drugimi v nekaterih družbenih procesih, igrah, športu ali skupnih prizadevanjih« (Brezovšek, 1995: 202). Politična participacija pa je »participacija v procesu vladanja. Priložnost za politično participacijo je v bistvu priložnost za večino zasebnikov (v primerjavi z javnimi uradniki in

izvoljenimi politiki), da so udeleženi v procesu, s katerim se izbirajo politični voditelji ter oblikujejo in uresničujejo vladne politike« (Brezovšek, 1995: 202).

Kot glavne oblike politične participacije Brezovšek (1995: 203) našteva:

- 1) glasovanje na lokalnih in državnih volitvah,
- 2) glasovanje na referendumih,
- 3) agitiranje in sodelovanje v volilni kampanji,
- 4) aktivno članstvo v politični stranki,
- 5) aktivno članstvo v skupini pritiska,
- 6) sodelovanje v političnih demonstracijah, stavkah s političnimi cilji in podobne aktivnosti za spremembo javnih zadev,
- 7) različne oblike državne nepokorščine, kot je npr. odklonitev plačila davkov ali pa držanje predpisanega reda,
- 8) članstvo v vladnih svetovalnih organih,
- 9) članstvo v potrošniških svetih za industrijo v javni lasti,
- 10) klientelistična vključenost v uresničevanje socialne politike in
- 11) različne oblike skupnega delovanja npr. glede okoljevarstvenih problemov na lokalni ravni.

Kljub vsemu povedanemu pa so številne raziskave odkrile in potrdile, »...da živi demokracija v sožitju z zelo nizkimi stopnjami participacije.« Še več. »V slovitih raziskavi je Lester Milbrath (1965) ugotavljal, da sodi med »gladiatorje¹«, ki so v politiki dejavni pogosto, komaj sedem odstotkov državljanov; med »gledalce²«, katerih zavzetost dosega le najnižjo raven, sodi 60 odstotkov prebivalcev³; med »otopelce«, ki jih politika sploh ne zanima, pa 30 odstotkov« (Della Porta, 2003: 66).

Podobno raziskavo, le da je upoštevala še ozemeljsko razsežnost participacije, sta opravila tudi Verba in Nie (1972). Odkrila sta, »da je 22 odstotkov državljanov

¹ Med gladiatorske aktivnosti sodijo: »sodelovanje v stranki – aktivno (simpatizerji), aktivno članstvo politične stranke, udeležba na sestankih forumov, pridobivanje sponzorskih sredstev, kandidiranje za javne/strankarske funkcije in opravljanje javne/strankarske funkcije« (Milbrath v Molan, 2005: 13).

² Med opazovalske aktivnosti sodijo: »izpostavljanje političnim stimulusom, udeležba na volitvah, spodbujanje političnih razprav, preprečevanje drugih kako naj volijo, nošenje priponk, nalepke na avtomobilih« (Milbrath v Molan, 2005: 13).

³ Raven med gladiatorskimi in opazovalskimi aktivnostmi so še prehodne aktivnosti, med katere sodi: »udeležba na sestankih, dajanje finančnih prispevkov stranki, stiki s političnimi liderji« (Milbrath v Molan, 2005: 13).

popolnoma nedejavnih; nadaljnjih 20 odstotkov naj bi predstavljali »lokalci«, ki jih zanimajo samo krajevne zadeve; štirje odstotki sodijo med »domačijske«, ki se zanimajo samo za tisto, kar jih neposredno zadeva; 15 odstotkov naj bi jih sodilo med »tekmujoče«, ki se vključujejo v specifične kampanije; le 18 odstotkov pa naj bi jih sodilo med »globalne aktiviste«, ki se vključujejo v celotno pahljačo političnih zadev« (Della Porta, 2003: 66).

Poleg konvencionalne politične participacije »...pa so raziskovalci v sedemdesetih letih začeli opazovati hitro rast novih in nekonvencionalnih (ali neposrednih) oblik politične participacije. Med njimi so (na primer Dalton, 1988):

- 1) pisma bralcev,
- 2) sodelovanje v bojkotu,
- 3) samozmanjševanje davkov ali najemnin,
- 4) zasedba poslopij,
- 5) cestne zapore,
- 6) podpisovanje peticij,
- 7) sedeči protesti,
- 8) udeležba v divjih stavkah,
- 9) udeležba v mirnih sprevodih,
- 10) povzročanje škode na gmotnih dobrinah,
- 11) nasilje zoper ljudi« (Della Porta, 2003: 69).

V diplomski nalogi se bomo osredotočili le na nekatere konvencionalne oblike politične participacije.

Ob tem je pomembno dodati tudi, »da se med različnimi skupinami prebivalstva pojavljajo neenakosti v obsegu politične participacije in zatorej v obsegu političnega vpliva. Kot je pokazala Milbrathova raziskava (Milbrath in Goel, 1977), dosegajo najvišje ravni ob enakih pogojih:

- a) tisti, ki imajo višjo raven izobrazbe,
- b) tisti, ki prihajajo s srednjega sloja, v primerjavi s tistimi, ki sodijo v delavski razred,
- c) moški v primerjavi z ženskami,
- d) ljudje v srednjih starostnih skupinah (ne premladi in tudi ne prestari),

- e) poročeni v primerjavi s samskimi,
- f) prebivalci mest v primerjavi s prebivalci podeželja,
- g) tisti, ki živijo v določenem kraju dlje, v primerjavi s tistimi, ki se naselijo na novo,
- h) tisti, ki sodijo k narodnostni večini,
- i) tisti, ki so družbeno angažirani in/ali vključeni v različne organizacije« (Della Porta, 2003: 69).

Po tezi Milice Gaber Antić, naj bi bile ženske zastopane v parlamentu že zaradi osnovne družbene pravičnosti, saj »ženske predstavljajo več kot polovico človeštva, praviloma tudi več kot polovico volilnega telesa v posamični državi, v parlamentu pa so vedno v manjšini« (Antić G., 1998: 40). »(Predstavniška) demokracija, v kateri ni žensk (ali pa jih je izredno malo), ni prava demokracija ali vsaj ni dokončana demokracija« (Antić G., 1998: 38). Skandinavke zagotavljajo, »da je izboljšanje reprezentiranosti žensk v voljenih telesih pravična zahteva« (Skard in Haavio-Mannila v Antić G., 1998: 40). Šele tako bo predstavniško telo resnično predstavniško.

V nadaljevanju diplomske naloge bomo govorili o politični participaciji žensk, predvsem z vidika kandidiranja za voljeno funkcijo in posledično prevzemanja politične ali strankarske funkcije.

2.1.2 Feminizem in politika emancipacije

»V boju za emancipacijo igra v zadnjih desetletjih osrednjo vlogo feminizem: skupek teorij in praks, ki teži k temu, da bi morali biti moški in ženske politično, ekonomsko in socialno enaki« (Jeretič, 2000: 476). Zgodovina feminizma sega daleč nazaj, pred 18. stoletje, o podrejenosti žensk pa so razmišljali od nekdanj, saj je že grški filozof Platon postavljajl zahteve po enaki izobrazbi moških in žensk. V svojem delu Republika je vsem ljudem pripisal dvospolen značaj; tako ženske kot moški so lahko pogumni in nežni (Moller Okin v Pupovac, 2005: 27). Iz Biblije, ključnega teksta srednjega veka, je razvidno, da so od ženske v tem času pričakovali ubogljivost, tako do moža kot do Cerkve. Tudi v dobi humanizma, renesanse in razsvetljenstva se je ohranilo prepričanje o podrejeni vlogi ženske in njeni primarni vlogi kot matere in gospodinje. Kakšna je bila vloga ženske v takratnem času priča usoda pomembne francoske feministke iz

obdobja pred 19. stoletjem. Olympe de Gouges je leta 1791 napisala *Deklaracijo o pravicah ženske in državljanke*, kot odgovor na leta 1789 napisano *Deklaracijo o pravicah moškega in državljana*⁴, ki je ženske puščala ob strani. Ugotovila je, da je pot do enakih pravic za ženske dolga in povezana z bojem, zagovarjanje svojih prepričanj pa je plačala z življenjem. Ob tem se zdi, da se ideja feminizma začne vedno znova z vsako novo generacijo žensk.

V 19. stoletju so se pojavljale različne smeri feminističnega gibanja in lahko govorimo o t.i. prvem valu sodobnega feminizma, ki je spol razdelil na biološkega (*sex*) in družbenega (*gender*). »Patriarhalni diskurzi opravičujejo razlike med spoloma v družbenih odnosih z biološkimi, naravnimi razlikami, ki osebe različnih spolov postavljajo v različne vloge v razvoju družbe in človeške vrste. Ob tem se naturalizacija razlik med spoloma ne zaustavi le pri anatomskih, fizičnih razlikah, temveč kot naravne prikaže tudi razlike na miselnem in čustvenem področju« (Jeretič, 2000:481). Feminizem je ovrigel to prepričanje in pokazal na kulturno konstrukcijo razlik med spoloma. Od začetkov feminizma je bilo sestavni del prizadevanj za odpravo spolne diskriminacije tudi raziskovanje preteklosti.

Zgodnji feminizem je gradil emancipacijo žensk na dokazovanju enakosti moških in žensk »po naravi«, sodobni feminizmi pa pristajajo na priznavanje razlik med spoloma in gradijo na njih, v temelju različnih, življenjskih izkušnjah. Vstop žensk v javno in politično življenje se je začel povečevati po letu 1918, vendar zelo počasi in pomanjkljivo, »raziskovanje udeležbe žensk v politiki pa se je razmahnilo po drugem valu feminističnih gibanj – od sedemdesetih let dvajsetega stoletja naprej« (Fink Hafner in Krašovec, 2004: 103).

Ob vsem povedanem pa Carole Pateman⁵ meni, »da za feministke demokracija ni nikoli obstajala. Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo. Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi pa ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebni in domačem življenju« (Pateman v Antić G., 1998: 36).

⁴ Deklaracijo je sprejela francoska narodna skupščina leta 1789. Postala je sestavni del francoske ustave leta 1791, nanjo pa se sklicujejo vse kasnejše francoske ustave. Deklaracija je izrazit primer pravne uresničitve idej o človekovih pravicah.

⁵ Angležinja, ena pomembnejših feministk današnjega časa.

2.1.3 Volilna pravica

Volilna pravica je ena najpomembnejših z ustavo zagotovljenih političnih pravic. Lahko je aktivna (pravica voliti) ali pasivna (pravica biti izvoljen). Na volilni pravici temelji sodobna predstavniška demokracija, ki pa je tudi v volilnem sistemu razvila nekatera načela, ki so nujen pogoj za demokratično vsebino volitev in jih lahko štejemo za splošne civilizacijske pridobitve. To so splošna in enaka volilna pravica, neposredna volilna pravica, svobodna volilna pravica in tajnost glasovanja. Od uresničevanja teh načel sta odvisni stopnja demokratičnosti volitev in sestava predstavniškega telesa, ki predstavlja ljudstvo kot celoto. Ta načela so tako pomembna, da so praviloma določena že v ustavi, razčlenjena pa z volilno zakonodajo in drugimi predpisi (Grad, 2004: 37).

2.2 ZGODOVINSKI ORIS POLITIČNE PARTICIPACIJE ŽENSK V SLOVENIJI

Dandanes se zdi samoumevno, da smejo ženske voliti in da imajo pravico biti voljene. Toda to samoumevno enakopravnost so si ženske pribojevale po hudem boju. Glede na to, da mnogi strokovnjaki, ki se ukvarjajo s politično participacijo žensk povezujejo tradicijo aktivne in pasivne volilne pravice žensk z deležem, ki ga imajo ženske v organih političnega odločanja, se nam zdi smiselno, da na kratko orišemo zgodovino, ki zadeva ženske in njihovo volilno pravico na našem ozemlju.

Ženske v Sloveniji so ustavno zagotovljeno splošno volilno pravico na državni ravni dobile razmeroma pozno⁶. Boj zanjo pa se je začel že pod avstrijsko in pozneje pod avstro-ogrsko vladavino. Tudi ob nastanku Avstro-Ogrske (1867) tedanja država še ni poznala neposrednih volitev, volilna pravica pa je bila povezana s plačevanjem davkov. Na širitev volilne pravice so »poglavitno vplivale tri velike reforme: prva (leta 1873) je uvedla neposredne volitve v dunajski parlament, druga (leta 1896) je uvedla splošno moško volilno pravico, tretja (leta 1907) pa je odpravila volilne razrede« (Melik, 1965: 9).

Tako kot marsikje drugje so tudi v Avstro-Ogrski ženske dobile volilno pravico najprej na lokalni ravni. »Volilno pravico sta imeli dve veliki skupini državljanov: tisti, ki so

⁶ Ženske so sicer lahko volile že med vojno na osvobojenem ozemlju, vendar je šele Ustava FLRJ, sprejeta 31. januarja 1946, ženskam zagotavljala splošno volilno pravico.

plačevali davke in tisti, ki so imeli v družbi poseben položaj zaradi svoje službe ali izobrazbe. V obeh skupinah najdemo tudi ženske« (Antić G., 1999:16). Toda kljub priznani volilni pravici ženske v praksi niso smele glasovati same, ampak so to zanje storili pooblaščenca. Prve zahteve po splošni in neposredni volilni pravici za moške in ženske je postavila socialdemokratska stranka leta 1892. Boj za nacionalno svobodo je v prvi polovici 20. stoletja potisnil zahteve po volilni pravici žensk v drugi plan. »Ženske so sicer bile politično aktivne; to pa jim je omogočala tudi leta 1911 spremenjena zakonodaja o političnem združevanju, s katero so dobile možnost vključevanja v strankarsko politično delovanje« (Antić G., 1999: 18). Po ustanovitvi Kraljevine SHS so se zahteve po volilni pravici žensk zopet okrepile. V pripravah na novo ustavo so ženske leta 1921 v javnosti neuspešno nastopile z zahtevo po volilni pravici. Vidovdanska ustava leta 1921, pa tudi ustava iz leta 1931, je sicer obljubljala sprejetje zakona o volilni pravici žensk, a do tega ni prišlo. Tudi obdobje med obema vojnama, kljub širokim aktivnostim v društvi in drugih organizacijah, ni obrodilo sprememb. Tik pred izbruhom druge svetovne vojne pa so se zahteve po aktivni in pasivni volilni pravici znova okrepile. Leta 1939 so v Beogradu pripravljali nov volilni zakon, ki je predvideval zelo omejeno volilno pravico žensk – samo za fakultetno izobražene ženske in obrtnice. Leta 1942 so ustanovili posebno žensko organizacijo Antifašistično fronto žena in 17. maja istega leta se je z odlokom izvršnega odbora OF uveljavila ženska volilna pravica. Narodnoosvobodilno gibanje je v letih 1942-1944 nekajkrat pripravilo volitve in na njih so imele ženske prvič pravico voliti. Volitve v letu 1944 so bile splošne in tajne z več kandidati za en položaj. Ženske so dobile aktivno in pasivno volilno pravico⁷, in to brez kakšnih velikih manifestacij, in so jo tudi uporabile, vendar ne v toliko, kot bi si jo glede na svoj delež v narodnoosvobodilnem boju tudi zaslužile (Antić G. in Ferenc, 1999).

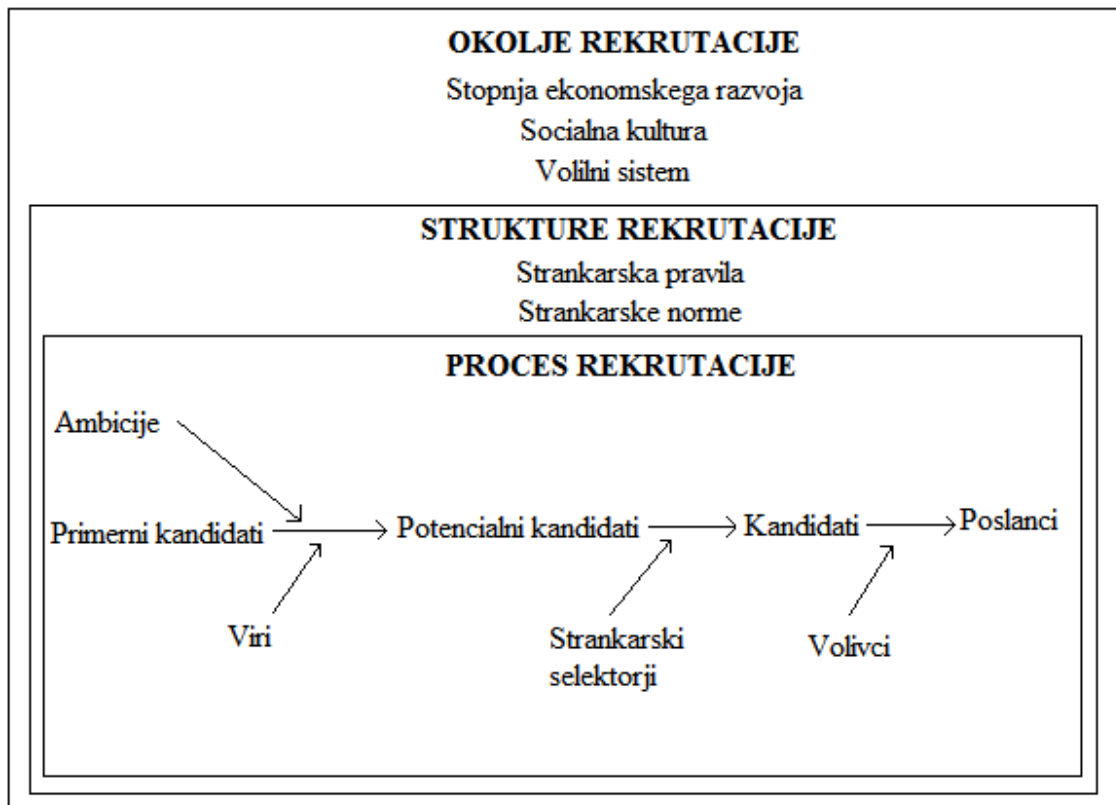
2.3 OVIRE ZA VSTOP ŽENSK V POLITIKO

»Ob vstopanju žensk v politiko zasledimo fenomen treh služb. Ta se pojavi, ko ima ženska redno zaposlitev v svoji stroki in polno zaposlitev doma z družino. V takem primeru bi želja, da postane politično aktivna od nje zahtevala, da si naprti še tretjo

⁷ Slovenke so na splošnih volitvah prvič volile svoje delegate in delegatke za zbor odposlancev slovenskega naroda od 1. do 3. oktobra 1943 v Kočevju. S tem so ženske na slovenskem ozemlju prvič vstopile v parlamentarno življenje.

službo« (Matland in Montgomery, 2003: 22). Ko pa se ženska za to odloči, so pred njo novi izzivi in težave. Zasedba mesta v predstavniskem telesu namreč vključuje proces nabora (ponudba kandidatov), selekcije (selektorji in njihova merila) in izvolitve (odločitve volivcev)⁸.

Slika 1: Sistem izbiranja kandidatov

Vir: Prirejeno po Matland in Montgomery (2003: 21).

Joni Lovenduski zagovarja tezo, da na vsako fazo procesa (nabor, selekcija in izvolitev) vplivajo kontekstualni, institucionalni in individualni dejavniki.

Kontekstualni dejavniki vključujejo naravo demokratičnega sistema, ravni ekonomskega razvoja, stopnjo urbanizacije, delitev dela po spolu, strukturo zaposlenosti, politično kulturo, stopnjo politične organiziranosti, ipd..

Institucionalni dejavniki delujejo na ravni političnega sistema in na ravni političnih strank. Dejavniki političnega sistema vključujejo zakonske določbe o kandidiranju in postopkih selekcije, volilni sistem in sam strankarski sistem. Dejavniki političnih strank

⁸ V oklepajih so navedene ravni procesa oblikovanja nacionalnih predstavništev (Krašovec in Fink Hafner, 2004: 77).

pa vključujejo za vsako stranko njej lastno kulturo, ideologijo, organizacijsko strukturo, formalna in neformalna pravila o članstvu, ipd..

Individualni dejavniki vključujejo motivacijo, dostop do virov, politične izkušnje in kvalifikacije (Lovenduski, 1999: 38-39).

Krašovec in Fink Hafner menita, da je prvi korak v procesih selekcije kandidatov nedvoumno pripravljenost možnih kandidatov, da kandidirajo. Pri tem praviloma obstajajo samo omejitve glede starosti, stalnega prebivališča, nezdržljivosti javnih funkcij, pogosto pa se pojavljajo tudi omejitve pasivne volilne pravice zaradi duševne bolezni in kaznovanost zaradi kaznivih dejanj. Večinoma pa se razkrivata dva dejavnika za kandidiranje: viri, ki jih ima posameznik na razpolago (čas, finančna sredstva, izkušnje) in motivacija za politično delovanje (ambicije, želja izpolnjevanja interesov družbene, socialne in politične skupine, ki ji posameznik pripada ter delovanje za skupno dobro). Tako viri kot motivacija pa naj bi bili odvisni od mnogih dejavnikov (izobrazba, poklic, politična ideologija posameznika, vrednote) (Krašovec in Fink Hafner, 2004: 77-78).

Vsak od naštetih dejavnikov lahko različno vpliva na moške in na ženske, ob tem, da lahko prav ti dejavniki predstavljajo pomembne ovire za politično participacijo žensk.

2.4 DEJAVNIKI POLITIČNEGA SISTEMA, KI VPLIVAJO NA PRISOTNOST ŽENSK V PREDSTAVNIŠKIH TELESIH

2.4.1 Volilni sistemi

Volilne sisteme avtorji različno definirajo in posameznim elementom dajejo različno težo oziroma pomen. Na tem mestu je nujno omeniti Arenda Lijpharta, kot enega najboljših poznavalcev volilne demokracije, ki meni, da volilni sistemi določajo, kdo ima volilno pravico, postavljajo okvire organizacije volitev, predpisujejo volilne postopke in tehnike ter »način pretvorbe glasov volilnega telesa v poslanske sedeže« (Lijphart v Antić G., 1998: 61).

Volilni sistemi so ali večinski⁹ ali pa sistemi sorazmernega¹⁰ predstavnštva. V obeh različicah obstajajo številne izpeljave in kombinacije obeh bistvenih različic.

»Sistem sorazmernega predstavnštva je (zaradi sorazmernega preračunavanja glasov v sedeže, ki ne zahteva večine) bolj naklonjen izvolitvi predstavnikov in predstavnic manjšin in žensk« (Antić G., 1998: 66). Tudi »mednarodno-primerjalni pogled potrjuje tezo, da se v proporcionalnih sistemih težko zgodi, da v predstavnških telesih žensk sploh ni (kar ni tako izjemno v večinskih sistemih), vendar so deleži poslank, izvoljenih po proporcionalnih volilnih sistemih, tako različni, da o zelo veliki pojasnjevalni moči zvrsti volilnega sistema nikakor ne moremo govoriti« (Fink Hafner in Krašovec, 2004: 119).

»V literaturi pogosto najdemo nize splošnih dejavnikov, ki naj bi (so)določali stopnjo vključenosti žensk v politiko, npr. politično kulturo, aktivnost družbenih gibanj za večjo udeležbo žensk v institucionalni politiki, preference volivcev in značilnosti strankarskega sistema. Empirične raziskave pa se posvečajo predvsem političnim dejavnikom. Med temi največkrat omenjajo splošne značilnosti nominacijskih postopkov, ideologijo strank oziroma ideološko strukturo strankarskega sistema, značilnosti znotrajstrankarske demokracije oziroma nominacijskih postopkov in stopnjo proporcionalnosti pri prevajanju volilnih glasov v sedeže v predstavnških telesih« (Fink Hafner in Krašovec, 2004: 103-104).

Ena najbolj dejavnih raziskovalk politične participacije žensk pri nas, Milica G. Antić, je v svoji knjigi *Ženske v parlamentu* med drugim analizirala tudi vpliv posameznih elementov volilnega sistema na izvolitvene možnosti žensk in prišla do naslednjih ugotovitev:

- a) Na izvolitev žensk pomembno vpliva velikost volilne enote oziroma število predstavnikov, ki jih volimo v volilni enoti. Pri tem obstaja enostavno pravilo: čim večje je število predstavnikov, tem manjši je delež glasov, potreben za izvolitev in tem večje so možnosti za izvolitev žensk.

⁹ Pri večinskem sistemu se mandati dodelijo samo tistim strankam, ki na volitvah zberejo večino glasov (bodisi relativno, kjer za zmago zadostuje največji delež glasov, bodisi absolutno, kjer je za zmago potrebna polovica glasov volilnega telesa), to je velikim strankam (Antić G., 1998: 64).

¹⁰ V proporcionalnem sistemu se mandati razdelijo med stranke sorazmerno z dobljenim deležem glasov volilnega telesa, kar pomeni, da lahko sedeže v parlamentu zasedejo tudi manjše stranke (Antić G., 1998: 65-66).

- b) Če primerjamo volilne formule, na izvolitev žensk bolj ugodno kot večinske vplivajo formule sorazmernega predstavništva, med njimi najbolj sorazmerno predstavništvo s strankarskimi kandidatnimi listami¹¹.
- c) Kar se tiče načina glasovanja¹², imajo ženske največje možnosti za izvolitev v primeru, ko imajo volivci možnost vrstilnega glasovanja¹³.
- d) Na izvolitev žensk ima posredno velik vpliv tudi volilni prag¹⁴. Določila o potrebnem deležu glasov za vstop liste ali stranke v parlament tudi v sistemih sorazmernega predstavništva neugodno vplivajo na možnost za izvolitev žensk. Izločajo namreč majhne stranke, med katerimi pa so tudi (ali predvsem) ženskim kandidaturam naklonjene stranke (npr. zelene stranke), ki zaradi tega določila sploh ne morejo priti v parlament.
- e) Med ostalimi vplivi, ki so povezani z volilnim sistemom, velja posebej izpostaviti delež zamenjav v parlamentu. Možnosti za izvolitev žensk so tesno povezane z možnostmi za kandidiranje. Če je delež poslancev, ki ponovno kandidira, nizek, se povečajo možnosti za izvolitev novincev in s tem tudi žensk (Antić G., 1998: 95-96).

Fink Hafner in Krašovec (2004: 104-113) pa sta iz dosedanjih raziskav izluščili tezo, da naslednji elementi volilnih sistemov vplivajo na udeležbo žensk v političnih predstavniških telesih:

- 1) Volilni sistem: ženske naj bi imele več možnosti za izvolitev v proporcionalnih volilnih sistemih.
- 2) Velikost volilne enote: velike volilne enote z več voljenimi predstavniki ugodno vplivajo na institucionalno strukturo priložnosti za ženske¹⁵. V majhnih volilnih enotah stranke praviloma dajejo prednost moškimi kandidatom, ker ocenjujejo, da s tem povečujejo možnost pridobitve sedeža stranke v predstavniškem telesu. Raziskava (Norris 1997), ki vključuje večje število držav pa je celo pokazala, da je

¹¹ V takšnih primerih ženske ne nastopajo posamično, ampak gre za kolektivni nastop skupaj z moškimi in na tak način imajo ženske večje možnosti, da prestopijo prag parlamenta.

¹² Največkrat izpostavljene možnosti glasovanja so kategorično, vrstilno in preferenčno (Antić G., 1998: 96).

¹³ Vrstilna (ordinalna) izbira volivca je, kjer lahko opcije razvrsti po naklonjenosti.

¹⁴ V Sloveniji je bil volilni prag sprva določen tako, da je morala stranka dobiti vsaj tri mandate za vstop v parlament, sedaj pa je v veljavi 4 % prag.

¹⁵ »V literaturi najdemo oceno, da je število predstavnikov na volilno enoto bistveno. Kritično število, da bi ta dejavnik pomembno vplival na prodornost žensk v predstavniška telesa, naj bi bilo pet ali več« (Henig in Henig v Fink Hafner in Krašovec, 2004: 107).

velikost volilne enote najpomembnejši dejavnik udeležbe žensk v institucionalni politiki.

- 3) Zaprte oziroma strankarske liste: lahko ugodno vplivajo na udeležbo žensk v predstavniških telesih. Ob tem je pomembno dodati, da je pozicioniranje žensk znotraj list navadno odraz volje strankarskih elit.
- 4) Preferenčni glas: je institut, ki omogoča volilnemu telesu, da izbere svojega predstavnika mimo prioritet politične stranke. Mnenja o vplivu tega elementa volilnega sistema z vidika prisotnosti žensk v politiki niso enotna. Del raziskovalcev meni, da preferenčni glas omogoča ženskam večji prodor v predstavniška telesa. To možnost naj bi izkoriščale predvsem volivke. Nasprotno pa Henig in Henig (v Fink Hafner in Krašovec, 2004: 107) opozarjata, da ta institut praviloma ne deluje v korist žensk.
- 5) Drugi, manj določeneje opredeljeni dejavniki (npr. politična kultura, značilnosti nominacijskih postopkov, stopnja ekonomskega razvoja,...).

2.4.2 Politične stranke

»S pojmom politična stranka se navadno razume politična organizacija, ki vključuje ljudi z istim političnim prepričanjem in se bori za osvojitvev in obdržanje državne oblasti, prek katere želi uresničiti svoje politične cilje« (Grad, 2000: 34).

V okoliščinah stabilne liberalne demokracije pa pretežno velja Panebiancova definicija (Panebianco v Fink-Hafner, 2001: 14), ki pravi, da je politična stranka:

- organizirana skupina, združenje, ki je usmerjeno k političnim ciljem,
- ki si prizadeva s svojo dejavnostjo ohraniti ali spremeniti veljavne družbene, gospodarske in politične razmere,
- s sredstvi vplivanja na izvrševanje oblasti ali s prevzemom oblasti, in
- je edina vrsta organizacije, ki deluje v volilni areni.

Sodobne politične stranke so se s svojim delovanjem pri volitvah postavile med volilno in predstavniško telo in s tem močno zmanjšale vlogo volivcev v volilnem procesu. Stranke imajo najpomembnejšo vlogo na volitvah, v parlamentu in v procesu selekcije kandidatov za volitve. To pomeni, da je za uspešen nastop kandidatov na volitvah nujno

potrebna podpora stranke. »Vpliv političnih strank je torej najbolj neposreden in najbolj viden prav pri kandidacijskem postopku, saj politične stranke že tam opravijo pomembno redukcijo političnih interesov« (Krašovec in Fink Hafner, 2004: 78). Stranke se na volitvah borijo za zmago, v selekcijskem procesu pa za to, da si za volitve pridobijo kandidate in kandidatke, ki bodo po njihovem prepričanju uspešni, kar je eden najpomembnejših kriterijev za uvrstitev kandidata na strankarsko kandidatno listo. Vendar je ustroj strank različen in podrobnejše oblikovanje procesov izbire kandidatov za volitve, ki vsekakor pomembno vplivajo tudi na število žensk v parlamentih, je večinoma prepuščeno njihovim notranjim pravilom¹⁶ (Fink Hafner in Krašovec, 2000: 144).

Politične stranke vplivajo na izvolitvene možnosti žensk, bodisi posredno, bodisi neposredno. Milica G. Antić (1998: 101-106) je sistematično razdelala značilnosti političnih strank, ki se ji za vključenost žensk v sfero politike zdijo še posebej pomembne.

a) Ideološka naravnost strank

Tradicionalne in desno usmerjene stranke¹⁷, ki vidijo vlogo žensk predvsem v njihovem družinskem okviru (kot žene, matere in gospodinje), si večinoma ne prizadevajo za vključitev večjega števila žensk v politiko¹⁸, nekateri avtorji celo navajajo, »da imajo politično aktivne ženske v takih strankah samo postransko vlogo« (Matland in Montgomery, 2003: 24). Stranke v sredini in levo usmerjene stranke (delavske, socialistične, socialdemokratske in zelene), pa so večinoma naklonjene prepričanju, da pripada ženskam mesto tudi v politiki. Še več, »očitno je, da so stranke politične levice bolj enakopravne kot stranke na desni« (Davis, 1997: 60). S to trditvijo se strinjata tudi Fink Hafner in Krašovec, saj se kot mogoči drugi dejavnik uspešnosti žensk pri vstopanju v politična predstavništva v Sloveniji kaže tudi leva ideološka usmeritev političnih strank (Fink Hafner in Krašovec, 2004: 115).

¹⁶ Statutom, pravilnikom, nepisanim pravilom obnašanja (Fink Hafner in Krašovec, 2000: 144).

¹⁷ Na tem mestu Antić G. navaja ljudske, krščanske, podjetniške, itd.

¹⁸ To ne velja več za skandinavske države (Antić G., 1998: 101).

b) Notranja organiziranost strank

Jasna notranja pravila delovanja stranke¹⁹, njihova formalizacija in predstavitev strankinemu članstvu je temeljni pogoj povečanja možnosti za participacijo žensk v politiki strank, saj zaprtost krogov politike in zapletena struktura neformalnih pravil predstavlja eno pomembnejših ovir za vključitev v strankarsko in državno politiko. Vodstva strogo centraliziranih strank s prevladujočimi formalnimi pravili imajo izjemno moč sprejemanja najpomembnejših odločitev brez poprejšnjega preverjanja med članstvom stranke. Če je vodstvo naklonjeno novim, še neuveljavljenim kandidatom, imajo ti več možnosti za prodor, kot v strankah, ki so organizirane manj centralizirano ali popolnoma decentralizirano.

c) Državne (nacionalne) ali regionalne stranke

Stranke, ki teritorialno pokrivajo celo državo si prizadevajo za širše oziroma nacionalne interese, zato je verjetnost, da bodo prisluhnille interesom žensk in jim omogočile kandidirati na svojih kandidatnih listah večja kot pri regionalnih strankah, ki si prizadevajo zadovoljiti nek povsem določen lokalni interes.

»Nadaljnja delitev glede možnosti žensk se nanaša na nacionalne stranke in sicer na način odločanja znotraj njih. Ženske imajo več možnosti v strankah, kjer se odločitve sprejemajo na centralni ravni, v primerjavi s tistimi strankami, kjer se odločitve sprejemajo na regionalni ravni« (Matland in Montgomery, 2003: 34).

d) Velikost oziroma moč politične stranke

Manjše in politično šibkejšje stranke nimajo veliko uveljavljenih politikov, zato so možnosti žensk za uvrstitev na kandidatne liste sorazmerno večje kot pri velikih in uveljavljenih strankah, saj »majhne stranke promovirajo ženske v želji, da bi bile bolj konkurenčne na volitvah« (Davis, 1997: 66). Velike stranke pa običajno na kandidatne liste uvrščajo veliko tistih, ki so se v politiki že potrdili: poslance, ministre, druge uveljavljene in izpostavljene politike, med katerimi ni veliko žensk. Če pa se novincu uspe vrniti med to družbo je njegova verjetnost izvolitve neprimerno večja kot pri majhnih strankah.

¹⁹ Stranke imajo lahko centralizirano notranjo strukturo ali pa so decentralizirane. Pri slednjih imajo veliko moč regionalni in lokalni odbori ali pa posamezne frakcije. Stranke se seveda nahajajo na kontinuumu od strogo centraliziranih do močno lokaliziranih strankarskih organizacij (Antić G., 1998: 102-103).

e) Število tekmujočih strank

V parlamentih, kjer si sedeže razdeli več strank, je število sedežev, ki jih zasedejo posamične stranke, praviloma manjše, zato si jih stranke skušajo pridobiti čim več. Eden od načinov je tudi predlaganje novih kandidatov, med katerimi so tudi ženske. V primeru, ko je strank manj, pa so zamenjave v parlamentu skromne in ni veliko možnosti za novince, torej tudi za ženske. Slednje pa imajo priložnost uveljavitve tudi tam, kjer nastajajo nove stranke (Antić G., 1998: 101-106).

2.5 STRATEGIJE ZA POVEČANJE ZASTOPANOSTI ŽENSK V POLITIKI

Z naraščanjem števila žensk v članstvu strank se ni avtomatično okrepila tudi njihova politična moč. Številčni podatki praviloma pokažejo piramidalno strukturo položaja žensk znotraj strank²⁰.

Na spreminjanje odnosa strank do žensk je vplivalo več dejavnikov. Eden pomembnejših je zagotovo naraščajoče nezadovoljstvo žensk s položajem v stranki, ki je med drugim rezultiralo tudi v poskusih ustanavljanja ženskih strank, posebnih ženskih list za volitve ali pa posebnih ženskih sekcij, frakcij in zvez v ali pri strankah. Prav obstoj ženskih gibanj in organizacij, ki se načrtno ukvarjajo z ženskimi politikami je po mnenju Matlanda eden najpomembnejših dejavnikov, ki lahko poveča število žensk pripravljenih kandidirati. Ženska gibanja in organizacije pomagajo ženskam z izkušnjami in pripravami na javne nastope, pomagajo jim zgraditi samozavest in zagotavljajo podporo pri volilni kampanji. Ne samo, da je ženska s tako pomočjo sama bolj pripravljena kandidirati, temveč je tudi iz gledišča strankarskih selektorjev bolj sposobna ali primernejša za kandidaturo (Matland v Šiftar, 2005: 35).

Nepojavljanje žensk na kandidatnih listah strank in izredno nizek delež parlamentark sta postopoma delovala kot indikatorja (ne)demokratičnosti sistemov, držav in strank. Zaradi številnih notranjih in zunanjih pritiskov so morale stranke spremeniti svoj odnos

²⁰ Največ jih je med članstvom, veliko manj na vodstvenih funkcijah stranke, še manjši pa je njihov delež na strankarskih kandidatnih listah za parlamentarne volitve, najmanjši pa v poslanskih skupinah parlamentarnih strank. Piramidalna struktura sicer obstaja tudi pri moških, a je razlika v tem, da žensk na najvišjih položajih sploh ni ali pa so izjeme (Antić G., 1998: 123).

do žensk. V različnih strankah so se različno²¹ odzvali na te pritiske, zahteve in pričakovanja žensk, postopno in počasi pa so stranke vendarle sprejele različne strategije za promocijo žensk v politiki. Za večino strank torej le lahko rečemo, da so v takšni ali drugačni obliki izrazile podporo potrebnosti ukrepov za doseganje enakomernejšega zastopanja moških in žensk v politiki (Antić G., 1998: 121-126). Dejstvo je namreč, da »so z vidika ženske participacije sistemi, ki so vključili pravila zagotovljenega predstavnštva žensk, pa naj si bodo to kvote ali kakšen podoben mehanizem, velik napredek« (Matland in Montgomery, 2003: 32).

Joni Lovenduski v svoji primerjalni študiji, objavljeni v sestavku *Introduction: the Dynamics of gender and Party*, loči tri vrste strategij za povečanje deleža žensk v pomembnih organih političnega odločanja in sicer: verbalne strategije, strategije pozitivne akcije in strategije pozitivne diskriminacije.

a) Verbalne strategije

»Verbalne strategije so strategije, pri katerih stranka ženske zahteve sprejme v izhodiščih za volilno kampanijo, predstavniki stranke pa večkrat poudarijo pomen večje prisotnosti žensk v politiki« (Lovenduski, 1993: 8). Verbalne strategije predstavljajo dober začetek za nadaljnji razvoj o potrebnosti posebnih ukrepov, ki bi ženskam pomagali prebroditi začetne težave pri bolj množičnemu vstopanju v politiko. Toda če stranke ostanejo le pri tem, ni mogoče pričakovati izboljšanja stanja oziroma zvišanja deleža žensk na kandidatnih listah za različne politične položaje (Antić G., 1998: 127).

b) Strategije pozitivne akcije

V velikem številu strank so bile verbalne strategije prvi korak k spoznavanju in vpeljavi strategij pozitivne akcije. Le-te »so programi usposabljanja in nudenja pomoči²², ki ženskam, ki si to seveda želijo, omogočajo zasesti določene politične položaje« (Lovenduski, 1993: 9-10). Te akcije so stranke sprva usmerile na znotrajstrankarske položaje in šele kasneje so jih nekatere uporabile tudi pri kandidiranju članic stranke za voljene ali imenovane politične funkcije v državi. V največji meri so takšne programe

²¹ Na razlike v širini in intenziteti podpore ženskam v politiki je vplivala predvsem ideološka orientiranost strank (Norris v Antić G., 1998: 125).

²² Sem na primer sodijo dodatna izobraževanja in usposabljanja žensk, posebni programi opogumljanja žensk za prevzemanje političnih funkcij, zbiranje finančne pomoči za ženske kandidatke, ipd. (Antić G., 1998: 137).

usposabljanja pripravljale ženske organizacije v ali pri stranki (Antić G., 1998: 128). Stranke pogosto kombinirajo strategije pozitivne akcije s strategijami pozitivne diskriminacije.

c) Strategije pozitivne diskriminacije

»Strategije pozitivne diskriminacije so zbir ukrepov, s katerimi je določeno število mest oziroma pomembnih političnih položajev v stranki ali na kandidatnih listah za volitve rezerviranih za ženske« (Lovenduski, 1993: 9-10). Med evropskimi strankami so te strategije sprejele v glavnem stranke levega ideološkega spektra, bolj pogosto kot o strategijah pozitivne diskriminacije pa govorimo o spolnih kvotah, o katerih bomo več govorili v nadaljevanju.

2.5.1 Posebni ukrepi za zvišanje števila žensk v politiki

Čeravno najdemo v politiki številne nasprotnike posebnih ukrepov za vzpostavljanje enakosti moških in žensk, pa v vsakodnevni politični praksi lahko odkrijemo vrsto akcij, ki si za to prizadevajo. Na tem mestu navajamo štiri mehanizme, ki si prizadevajo izboljšati možnosti za bolj množičen vstop žensk v politiko in organe odločanja.

Najbolj neobičajen in najmanj razširjen mehanizem za vzpostavljanje enakosti moških in žensk je »mehanizem rezerviranih sedežev. V skladu s tem mehanizmom določeno število sedežev v parlamentu zasedejo ženske po vzporednih (posebnih) volitvah. Te sedeže lahko dosežejo s pomočjo mehanizma kooptiranja, lahko pa predsednik države ali parlamenta enostavno imenuje določeno število žensk v parlament« (Antić G., 1998: 136).

»V preteklosti so mnoge države uporabljale mehanizem imenovanja, ki (eni ali več) ženskam omogoča prvič prestopiti prag parlamenta.« (Antić G., 1998: 136). Danes se ta mehanizem v državah s parlamentarno predstavniško demokracijo opušča, poznajo pa ga v nekaterih državah t.i. tretjega sveta.

Tretji mehanizem, ki se pogosteje uporablja za vzpostavljanje enakosti moških in žensk v politiki je »pariteta. Ta mehanizem si kot cilj postavlja načelo enake prisotnosti žensk

in moških« (Antić G., 1998: 136). Ta mehanizem je pomemben, ker se »večja pariteta žensk in moških v politiki odraža v argumentih o bolj participativni demokraciji« (Phillips v Squires, 1999: 211).

Glede na to, da se četrtemu mehanizmu kvot, v strokovni literaturi namenja čedalje več prostora, se nam na tem mestu zdi nujno, da o njem obširneje spregovorimo. Delež žensk, tako na kandidatnih listah, kakor tudi dejansko izvoljenih, je tako nizek, da terjajo uvedbo kvot, predvsem zaradi ugotovitve, »da so ženske kljub formalnopravnemu enakemu položaju z moškimi realno v bistveno slabšem izhodiščnem in končnem položaju« (Antić G., 1998: 137).

»Kvote lahko opredelimo kot minimalni delež zastopanosti enega od spolov²³ ali pa kot minimalni delež zastopanosti vsakega od spolov. Njihov namen je obema spoloma omogočiti enake možnosti kandidiranja za politične položaje« (Antić G., 1998: 138). S kvotami določamo številčno razmerje med spoloma na kandidatnih listah za voljene politične položaje, bodisi na strankarski, bodisi na nacionalni ravni. Kvote se običajno določijo kot začasen ukrep. Trajanje je lahko določeno z letnico prenehanja veljavnosti tega določila, lahko veljajo za nekaj naslednjih volitev, lahko se uporablja, dokler niso odstranjene ovire, ki ženskam preprečujejo vstop v politiko in dokler ni dosežena uravnotežena prisotnost obeh spolov v politiki, lahko pa veljajo za nedoločen čas (Antić G., 1998: 138-143).

Običajno kvote predpisujejo strankarski statuti, redkeje pa so zapisane v nacionalnih zakonodajah. Če kvote predpisujejo strankarski statuti²⁴, je to običajno odraz politike stranke in njene pripravljenosti za spreminjanje obstoječega stanja podprezentiranosti žensk. V primeru, da kvote predpisuje nacionalna zakonodaja, pa so obvezujoče za vse stranke, vendar »nacionalne zakonodaje praviloma urejajo te procese le v manjši meri« (Krašovec in Fink Hafner, 2004: 79).

Kvote so lahko pravno zavezujoče ali orientacijske, ki pa niso obligatorne. Pravna moč je lahko različne stopnje, zato ločimo: imperativne, indirektne in priporočljive kvote. Orientacijske kvote pa so prostovoljne, gre predvsem za načrte in programe podpore zvišanja deleža žensk v pomembnih političnih organih (Antić G., 1998: 138-143).

²³ Običajno podprezentiranega.

²⁴ Kvote so zapisane različno, običajno med 20 in 50 odstotki (Antić G., 1998: 138).

Prednosti kvot²⁵ v primerjavi z drugimi mehanizmi, ki kot končno posledico predvidevajo vzpostavitev enakega položaja moških in žensk so vsaj naslednje:

- a) kvote so običajno stvar političnega konsenza in šele kot take lahko prinesejo določen učinek,
- b) pri kvotah je mogoče natančno določiti cilj²⁶,
- c) uresničevanje kvot je mogoče spremljati²⁷,
- d) če so kvote definirane kot obvezujoče in so zapisane v zakonih oziroma drugih pravnih aktih, jih je mogoče kontrolirati in tudi sankcionirati²⁸ (Antić G., 1998: 151).

Po drugi strani pa, čeprav imajo kvote pomembne pozitivne²⁹ učinke, so rezultati uporabe daleč od zajamčenih. Kot prvo, kvote je težko predpisovati, zato je potrebna situacija, v kateri so moški, ki imajo moč, zainteresirani odpovedati se delu le-te. Drugi pomislek glede kvot pa se nanaša na način, kako so kvote zapisane. To je lahko storjeno tako, da so kvote neučinkovite, ponujajo sicer videz delitve moči, v resnici pa se nadaljuje moška prevlada v predstavniških organih (Matland in Montgomery, 2003: 32).

Pregled mehanizmov, ki naj bi omogočili lažji vstop žensk v politiko pokaže, da so splošne opredelitve o enakem položaju moških in žensk politično sprejemljive in niso moteče. Moteča takšna stališča postanejo takrat, ko postanejo zavezujoča in ko neupoštevanju ali neuresničevanju takšnih določil sledijo sankcije. Verbalne strategije podpore ženskam v politiki ali posamezne pozitivne akcije so deležna splošnega odobravanja. Zatakne pa se, ko gre za konkretne in natančne opredelitve, in še več, to lahko postane predmet nasprotovanja. Prav zaradi tega so obvezujoča določila o minimalnih deležih žensk na kandidatnih listah deležna tako številnih pozitivnih

²⁵ Mehanizmi za kvote so različni glede na volilni sistem, za ženske najugodnejši sistem je t.i. sistem zadrge (izmenjavajoča se postavitev žensk in moških oz. ženska na vsako drugo mesto) (Lovenduski, 1999: 45).

²⁶ Doseganje numerično opredeljenega deleža moških in žensk med kandidati določene stranke, lahko pa tudi deleža mest, ki naj bi jih zasedle ženske v predstavniškem telesu (Antić G., 1998: 151).

²⁷ Še posebej če so opredeljene kot postopno doseganje ciljev (po določenih obdobjih).

²⁸ Sankcije so lahko pozitivne (vzpodbujajo k uresničevanju s tem, da imajo tisti, ki jih uresničujejo od tega koristi – materialne, moralne) ali pa negativne (kaznujejo tiste, ki jih ne upoštevajo) (Antić G., 1998: 151).

²⁹ Negativno so bile kvote sprejete v Franciji (prva država, ki je predpisovala enak delež žensk in moških na kandidatnih listah za skoraj vse volitve). Najmočnejši vir odpora proti taki ureditvi so izkazovali tisti potencialni kandidati, ki so v večji meri izpolnjevali strankarsko opredeljene kriterije, a so zaradi »napačnega spola« izpadli iz kroga kandidatov za volitve in pri ženskah s predhodnimi političnimi izkušnjami (Bird v Krašovec in Fink Hafner, 2004: 82).

odzivov kot tudi ostrih nasprotovanj in zavračanj (Antić G., 1998: 137). »Pomembno ob vsem tem pa je, da je učinek raznih institucionalnih rešitev odvisen od prilagoditve sistemu posamezne države« (Matland in Montgomery, 2003: 32).

2.5.2 Zgled dobre prakse

Najboljši zgled uravnotežene zastopanosti moških in žensk nam ponujajo skandinavske države. Veliki dosežki skandinavskih žensk izvirajo iz kombinacije vladne politike, strankarskih pobud in spremljajočih demografskih sprememb. Vendar pa skandinavske države ne ponujajo edinega modela dobrega ravnanja v prizadevanjih za povečanje zastopanosti žensk. V študiji Oddelka za enake možnosti pri Evropski komisiji in Medparlamentarne unije³⁰ predlagajo kombinacijo ukrepov in ravnanj na vseh ravneh političnega procesa in navajajo zglede o uporabi različnih strategij v različnih državah. Lovenduski (1999: 41-47) izpostavlja predvsem naslednje mehanizme za spodbujanje in pospešitev politične participacije žensk:

- 1) »Raziskovanje – Zbirati, spremljati in objaviti se morajo podatki o sodelovanju žensk v politiki in njihovi zastopanosti« (Lovenduski, 1999: 42). To omogoča vsem pristojnim analizirati položaj žensk v procesu sprejemanja odločitev ter opredeliti probleme, si zamisliti ustrezne rešitve in iskati politično podporo za izbrane predloge. Takšno zbiranje podatkov bi moralo biti obvezujoče, opravljati pa bi ga morali vladni statistični uradi.
- 2) »Osveščanje – Zasnovati bi morali kampanije, usmerjene v ozaveščanje javnosti o pomenu uravnotežene zastopanosti žensk in moških« (Lovenduski, 1999: 42). Ta ukrep bi lahko izvedli s financiranjem političnih strank ali ženskih organizacij, ki bi izpeljale takšne kampanije in z njimi povezane aktivnosti.
- 3) »Povečanje kroga ustreznih, za prevzem političnih funkcij pripravljenih žensk« (Lovenduski, 1999: 43) – To pomeni povečati udeležbo žensk v politiki in krepiti zanimanje žensk, da postanejo političarke. Na tem področju so na voljo tako splošni kot specifični vidiki razvijanja politik. Ustreznost in udeležba v politiki sta delno

³⁰ Študija datira v leto 1997.

povezani z dostopom do glavnih virov, kot so izobrazba, dohodek in čas, delno pa zadevata posebne vire, kot so znanje in informiranost o politiki, politične izkušnje ipd³¹..

- 4) »Politične stranke: pozitivne akcije« (Lovenduski, 1999: 43) – Stranke so razvile svoje notranje strategije za spodbujanje sodelovanja žensk v procesu odločanja³². Večinoma so bile bolj radikalne, odločne in domiselne pri iskanju ukrepov, namenjenih večji udeležbi žensk v notranjih strankinih organih, kakor pri imenovanju žensk kot kandidatke za voljene funkcije. Stranke so uporabile oboje, raziskave in usposabljanje za večjo osveščenost, da bi okrepile zastopanost žensk. Obenem so ženskam ponudile posebno usposabljanje, toda njihov najučinkovitejši ukrep je bil uvedba različnih vrst kvot.
- 5) »Vlada in zakoni: pozitivna diskriminacija« (Lovenduski, 1999: 45) – Vlade navadno ne uporabljajo zakonov, da bi prisilile stranke k promoviranju žensk, ne nazadnje zato, ker so takšni ukrepi pogosto v nasprotju z drugimi pravnimi načeli. Kar lahko storijo vlade je, da sprejmejo stimulatívne ukrepe.
- 6) »Zvišanje splošnega življenjskega standarda in dostop do virov za vse ženske« (Lovenduski, 1999: 46) – Zavidljiv položaj žensk v skandinavski politiki izvira iz socialno-demografskih temeljev, ki so občutno spremenili strukturo družin ter ekonomsko in družbeno življenje žensk.
- 7) »Zgraditi in ohraniti vezi med ženskimi organizacijami in parlamentarkami« (Lovenduski, 1999: 46) – Ohranjanje korenin ženskega gibanja je ključno tako za podporo kot za razvoj tem, povezanih z ženskami, žensko gibanje pa potrebuje bazo tako v političnih strankah kot v zakonodajnem telesu.
- 8) »Ustvarjanje politične skupine in povezovanje v mrežo« (Lovenduski, 1999: 47) – To je pomembno za izmenjavo informacij, idej, virov in za podporo. Mreže lahko temeljijo na stranki, lahko so medstrankarske, nacionalne ali mednarodne. Sestanki,

³¹ Tako torej politike povečujejo dostop žensk do višje izobraženosti, do boljše plačanega dela in do različnih družbenih in ekonomskih organizacij in ustvarjajo kontekst boljše ženske politične zastopanosti.

³² To so storile interno (v strankini organizaciji) in navzven (v voljenih telesih in imenovanih funkcijah).

konference, seminarji, obvestila in elektronska povezava so koristna sredstva povezovanja in delovanja v mreži.

- 9) »Učinkovita raba množičnih medijev – Tu so mišljeni predvsem viri, ki jih ponujajo ženski organizirani mediji, uredništva in novinarji/novinarke« (Lovenduski, 1999: 47).

- 10) »Ustanovitev ženskih odborov in drugih mehanizmov ženske politike – Le-ti naj bi bili odgovorni zakonodajnemu telesu, kar ponuja priložnosti tako poslankam, da politiko uresničujejo, kot ženskim vprašanjem in perspektivam, da so obravnavane in javno objavljene« (Lovenduski, 1999: 47).

3. ANALIZA PARTICIPACIJE ŽENSK V SD IN LDS

To, da je žensk v organih odločanja malo je splošno znano dejstvo. Nas bo v nadaljevanju diplomskega dela zanimalo, kakšne ukrepe sta preučevani stranki predvideli za izboljšanje obstoječega stanja. Pri analizi politične participacije predstavnic SD in LDS se bomo omejili le na nekatere konvencionalne oblike participacije, in sicer: kandidiranje za voljeno funkcijo in posledično prevzem političnih ali strankarskih funkcij.

3.1 PARTICIPACIJA ŽENSK V SD

3.1.1 Predstavitev SD

Združena lista socialnih demokratov je bila ustanovljena 29.5.1993 na združitvenem kongresu SDP Slovenije (Socialdemokratske preнове Slovenije), Delavske stranke, SDU (Socialdemokratske unije); DESUS-a (Demokratske stranke upokojencev) in dveh močnih skupin iz Socialistične stranke. Na kongresu aprila 2005 se je ZLSD preimenovala v Socialne demokrate (SD).

SD so socialdemokratsko usmerjena politična stranka, ki si v okviru političnega sistema parlamentarne demokracije v Republiki Sloveniji prizadeva za gospodarsko uspešen, socialno uravnotežen in naravi prijazen razvoj Slovenije (1. člen statuta SD), ki ima med svojimi člani 36 % žensk (Jauševc, 2005).

Stranka je polnopravna članica Stranke evropskih socialdemokratov in Socialistične internacionale.

3.1.2 Statut SD in ženske

Politična participacija žensk je omenjena že med temeljnimi načeli in cilji stranke. 1. člen statuta SD namreč kot enega izmed njih navaja »partnersko demokracijo, ki zavestno ustvarja pogoje za enake možnosti sodelovanja v politiki za oba spola« (Statut

SD). Statut SD je formalni dokument, ki dosledno uporablja obojespolno dikcijo, kar je eden izmed kazalcev ženskam prijazne stranke.

Ko govorimo o participaciji žensk v politiki ne moremo mimo 51. in 52. člena Statuta SD.

51. člen se nanaša na kandidacijske liste za volitve organov stranke in pravi: »Kandidatne liste za kolegijske organe stranke na vseh ravneh morajo zagotavljati najmanj 40 % zastopanost enega spola, razen če to onemogoča struktura članstva«.

Za vse volitve, ki potekajo na območju Republike Slovenije pa sprejme predsedstvo stranke poseben pravilnik. Podrobneje o kandidatkah na volitvah govori 52. člen Statuta SD: »... Pravilnik mora v postopku določanja kandidatk in kandidatov ter kandidatnih list za volitve v DZ in za poslanke in poslance Evropskega parlamenta zagotavljati praviloma najmanj 40 % zastopanost enega spola, v vsakem primeru pa najmanj 1/3 zastopanost enega spola v vseh fazah do odločanja na predsedstvu stranke«.

Na tem mestu se nam zdi smiselno vključiti misli ge. Sonje Lokar, ki pravi, »da so SD prva stranka, ki je uvedla kvote v Sloveniji. Na začetku so bile le zapisane, a neupoštevane. Leta 1995 se na kongresu uvede trda kvota: 40 %, pod 33 % pa se ne sme. Kvoto se je leta 1996 dosledno spoštovalo, a so izgubili volitve³³. Zaradi tega so kvoto omehčali. Kvota se je sicer obdržala napisana, a organ, ki končno odloča o kandidatni listi (predsedstvo), jo lahko v zadnjem trenutku obide – kvote ni dolžan spoštovati« (Lokar, 2005).

3.1.3 Program SD in ženske

Socialdemokratski program za Slovenijo vključuje točke, ki zadevajo tako ženske na splošno, kot tudi participacijo žensk v politiki. Ženske so za socialdemokratski koncept družbenega razvoja najbolj zainteresirana družbena skupina. SD v svojem programu zagovarjajo partnerstvo med spoloma, ki mora vsebovati zagotavljanje že pridobljene ravni enakih možnosti obeh spolov in projekt razvijanja možnosti za njihovo nadaljnje širjenje. Za to je potrebno uveljaviti načelo enakega plačila za enakovredno delo, spremeniti vrednotenje opravil, ki so za preživetje človeške vrste nujna, podpirati partnersko družino, spodbujati enakopravne delitve starševskega dopusta in dopusta za

³³ Vzrok za poraz na volitvah so nekateri člani stranke pripisovali uvedbi 40 % kvote. Ga. Lokar (2005) pa je trdno prepričana, da zaradi tega volitev ne moreš izgubiti. Vzrok je drugje.

nego obolelih družinskih članov, skladno s temo diplomskega dela pa je za nas najbolj interesantna podpora paritetni demokraciji. To je demokracija, v kateri se izenačuje politična udeležенost obeh spolov in pomeni sistematično usposabljanje in spodbujanje žensk za sodelovanje v politiki.

3.1.4 Akcijski načrt SD za napredovanje enakosti spolov

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM)³⁴ v 31. členu nalaga političnim strankam, da vsake štiri leta sprejmejo načrt, v katerem se opredelijo do uravnotežene zastopanosti obeh spolov.

»Z namenom spodbujanja uravnotežene zastopanosti žensk in moških na vseh nivojih bo stranka³⁵:

- 1) zagotovila posebna sredstva za nemoteno delo Ženskega foruma (v nadaljevanju ŽF),
- 2) okrepila posebno usposabljanje za članice, da bi povečala njihovo znanje in okrepila samozavest,
- 3) vsaj enkrat v mandatnem obdobju organizirala posebno konferenco o enakih možnostih,
- 4) uvedla posebne oblike usposabljanja za bodoče kandidatke, svetnice, županje, poslanke, državne sekretarke in ministrice,
- 5) v volilnih kampanijah dala poseben poudarek pomenu uravnotežene zastopanosti obeh spolov,
- 6) na volitvah v Evropski parlament in DZ vedno uporabila sistem zadrge,
- 7) uveljavila princip zadrge na lokalnih volitvah povsod tam, kjer dosega vsaj 10 % volilni rezultat« (Predlog akcijskega načrta SD za napredovanje enakosti spolov).

³⁴ ZEMŽM je bil sprejet 21.6.2002 in uvaja institut zagovornice enakih možnosti žensk in moških. ZEMŽM je podlaga za uvedbo integracije načela enakosti spolov v vse politike, s sprejemom omenjenega zakona pa je Slovenija dobila podlago za uvedbo posebnih začasnih ukrepov. Namen zakona je ustvarjanje enakih možnosti spolov. Zakon deli posebne ukrepe na pozitivne, spodbujevalne in programske.

³⁵ V nadaljevanju navajamo samo točke Predloga akcijskega načrta SD za napredovanje enakosti spolov, ki so povezane s politično participacijo žensk v SD.

Predlog akcijskega načrta je bil predlagan s strani ŽF v januarju 2005, predsedstvo stranke ga je obravnavalo na svoji 30. seji 21. januarja istega leta in sprejelo sklep, »da je predlog primerno izhodišče za nadaljnjo razpravo in oblikovanje dokončnih stališč stranke na tem področju, ki jih bo sprejela konferenca stranke najpozneje do konca leta 2005« (odgovor na vprašanje Urada za enake možnosti RS o izvajanju 31. člena ZEMŽM). To se po naših podatkih do danes še ni uresničilo.

3.1.5 Ženskam prijazna stranka

V enem izmed projektov Urada za enake možnosti Ženske to zmoremo II, ki so ga pripravili za ženske iz političnih strank jugovzhodne Evrope v okviru Pakta stabilnosti so izoblikovali listo kriterijev, po katerih je možno ugotoviti, v kolikšni meri je stranka prijazna ženskam. S kombinirano metodo analize formalnih dokumentov in intervjujev predstavnikov strank smo po teh kriterijih analizirali SD.

Tabela 3.1.: Ženskam prijazna stranka

	SD
Enakost spolov je ena izmed osnovnih programskih vrednot stranke.	DA
Posebni ukrepi za enakost spolov so vključeni in imajo prednost v volilnih programih (obljubah).	DA
Ženske organizacije imajo neomejeno možnost, da o enakosti spolov odpirajo znotraj strankarske in javne razprave.	DA
Stranka služi kot kanal med ženskimi pobudami nevladnih organizacij v civilni družbi, parlamentom in vlado (če jo sestavlja).	DA
Stranka ima jasne določitve financiranja ženskih organizacij.	DA
Stranka spoštuje statutarno zapisane pozitivne ukrepe za enakost spolov znotraj organov in na vseh listah.	DA

Vir: Women Can Do It II, Stability Pact Gender Task Force Project (Lokar 2003: 31), statut in program SD, intervju s Sonjo Lokar in mag. Majdo Potrata.

3.1.6 Organi stranke in ženske

Da bi lahko ocenili, kakšen je vpliv žensk v stranki je potrebno najprej preveriti, katera in koliko mest zasedajo ženske v najpomembnejših organih stranke. Ob tem pa je seveda zelo pomembno, katere so pristojnosti posameznega organa in posledično, kolikšna je moč organa. Šele na podlagi teh podatkov lahko sklepamo, kolikšno težo ima delež žensk v posameznem organu. V nadaljevanju bomo najprej predstavili poglede nekaterih avtorjev, ki so se ukvarjali s pristojnostmi in nalogami posameznih organov političnih strank, nato pa bomo na kratko povzeli naloge in pristojnosti organov SD.

Statuti različnim organom strank dodeljujejo različne pristojnosti in naloge, s tem pa porazdeljujejo tudi formalno moč. Statutarno gledano so po navadi kongresi strank najvišja avtoriteta in organ odločanja in so številčno gledano obširni organi, ki so sestavljeni po različnih merilih. Največkrat politične stranke pri sestavi kongresov upoštevajo načela teritorialne, interesne in politično-funkcionarske zastopanosti (Krašovec, 2000: 30-31). »Kongresi imajo predvsem tri glavne naloge oziroma pristojnosti: (pre)oblikovanje in sprejemanje statotov in programov strank, volitve predsednikov strank in morebiti še določitev meril ter selekcijo. Kongresi pa v resnici niso organi, ki odločajo o resnično pomembnih stvareh. Njihova naloga je določitev splošne ideologije in načelnih politik strank, manj pa konkretnih poti, po katerih so te načelne politike spremenjene v konkretne politične odločitve« (Krašovec, 2000: 31). Kongresi se sestajajo zelo poredko³⁶, zato je nujnost spremljanja tekoče politike in relativno hitrega odločanja o konkretnih politikah stranke prisilila k oblikovanju številčno manjših centralnih organov strank, ki delujejo med kongresoma. Ti organi se delijo na ožje³⁷ in najožje³⁸ organe. Kljub temu, da so kongresi večinoma opredeljeni kot najvišji organi strank, pa »so najožji organi strank tisti, ki imajo največji vpliv na oblikovanje vsakodnevnih odločitev« (Katz in Mair v Krašovec, 2000: 32). Van Biezenova pa o tem pravi, da je »moč odločanja³⁹ formalno ali neformalno skoncentrirana okoli voditeljev strank« (Van Biezen v Krašovec, 2000: 32).

³⁶ Od enkrat letno, pa do enkrat na štiri leta (Krašovec, 2000: 32).

³⁷ Med ožjimi organi prevladuje naziv »svet«. Sestajajo se večkrat letno (Krašovec, 2000: 32).

³⁸ Najožji organi se navadno imenujejo »izvršilni odbor« ali »predsedstvo«. Sestajajo se relativno pogosto. (Krašovec, 2000: 32).

³⁹ Preučevala je štiri »nove demokracije«: Španijo, Portugalsko, Madžarsko in Češko (Krašovec, 2000: 32).

Pri SD je kongres najvišji organ stranke, ki sprejema program in statut, obravnava poročilo o delu stranke med dvema volilnima sejama, oblikuje temelje političnega delovanja stranke in voli: člane/ice predsedstva, predsednika/co, glavnega tajnika/co, predsednika/co ter člane/ice nadzornega odbora, podpredsednika/ci stranke, predsednika/co in podpredsednika/co konference. Sestaja se na štiri leta oziroma najkasneje v šestih mesecih po volitvah v DZ.

Konferenca je najvišji organ stranke med kongresoma. Obravnava in sprejema oceno dela predsedstva, predsednika/ce in glavnega tajnika/ce stranke, ocenjuje izpolnjevanje programa in kongresnih usmeritev stranke in daje politične smernice za delo stranke in njenih organov med kongresoma. Poleg tega obravnava delovanje in daje usmeritve za delo poslanske skupine, sprejema volilni program in usmeritve stranke za volitve v DZ in za lokalne volitve, odloča o koalicijskih povezovanjih stranke, na predlog predsedstva odloča o drugih vprašanih izvajanju politike in programa stranke med dvema kongresoma. Konferenca se sestaja po potrebi, praviloma vsaj enkrat v treh mesecih.

Predsedstvo skrbi za uresničevanje sklepov in stališč kongresa, odloča o kandidatih/kah stranke za državne funkcije, usklajuje kadrovsko politiko, medsebojno usklajuje delo poslanske skupine, članov/ic vlade, interesnih združenj, programskih in strokovnih svetov, volilnega štaba ter drugih organov in oblik delovanja stranke na republiški in pokrajinski ravni. Ena pomembnejših funkcij je sprejem finančnega načrta in zaključnega računa stranke. Predsedstvo sklicuje konferenco in kongres stranke ter se sestaja najmanj enkrat mesečno.

Nadzorni odbor nadzoruje finančno in materialno poslovanje stranke, tolmači statut, ocenjuje skladnost aktov organov s statutom stranke ter odloča o pritožbah na sprejete ukrepe in odločitve.

Predsednik/ca predstavlja in vodi stranko, sklicuje predsedstvo in na podlagi sklepa letnega skliče kongres, sprejema odločitve med dvema sejama predsedstva, koordinira delo ministrice in ministrov, državnih sekretark in sekretarjev ter drugih nosilcev javnih funkcij, ki jih predlaga stranka.

Glavni tajnik/ca odgovarja za organiziranost strankine mreže in usklajeno delovanje teritorialnih organizacij stranke, vodi kadrovske postopke in odloča o vseh vprašanih s področja delovnih razmerij ter imenuje člane/ice kolegija glavnega tajnika/ce.

Podpredsednika/ci stranke nadomeščata predsednico ali predsednika stranke v njeni oziroma njegovi odsotnosti, na podlagi sklepa predsedstva odgovarjata za posamezna področja delovanja stranke in vodstva stalne in občasne oblike dela v stranki (statut SD).

Tabela 3.2.: Ženske v organih stranke⁴⁰

Ime organa	Vseh članov organa	Št. članov	Št. članic	% članic
Kongres ⁴¹	/	/	/	/
Konferenca	105	81	24	22,9
Predsedstvo	35	25	10	28,6
Nadzorni odbor	7	4	3	42,9
Predsednik/predsednica	1	1	/	0,0
Glavni tajnik/tajnica	1	1	/	0,0
Podpredsednik in podpredsednica	1 1	1	1	50,0

Vir: Statut SD, elektronska pošta glavnega tajnika Uroša Jauševca.

Ženske so sicer relativno dobro zastopane v organih stranke, a ne moremo mimo dejstva, da je znotraj stranke vidna piramidna struktura. Vrh stranke je pretežno v rokah moških, ki imajo tako možnost, da lahko odločajo o pomembnejših stvareh kot so imenovanja, razporejanje finančnih virov, sestava kandidatnih list, ipd.

3.1.7 Ženski forum

Ženska skupina znotraj stranke je bila ustanovljena leta 1993 in je avtonomno politično ter interesno združenje, ki šteje preko 500 članic in članov. ŽF je organiziran v obliki ženskih klubov, katerih delovanje zajema prostovoljno, humanitarno delo, oblikovanje

⁴⁰ Podatki iz novembra 2005.

⁴¹ Število članic in članov kongresa variira, zato natančna analiza ni mogoča.

pobud poslanski skupini stranke v zvezi z zakonodajo, ki zadeva ženske, skrb za kulturno in družabno življenje ter promocijo teoretičnega dela, ki obravnava t.i. ženske teme (Kozmik in Jeram, ur. 1997: 19). Najvišje telo ŽF je zbor članic in članov, odločitve pa se sprejemajo s konsenzom. Delujejo tako teritorialno kot projektno. Ženska organizacija je bolj prožna kot stranka, saj sodelujejo s civilno družbo, nevladnimi organizacijami in ženskimi skupinami drugih strank.

Za spodbujanje participacije žensk v politiki je ŽF pripravil neke vrste akcijski načrt, ki »v ta namen predvideva:

- 1) krepitev mreže ŽF,
- 2) z rednimi tiskovnimi konferencami predstaviti javnosti odnos do najpomembnejših družbenih vprašanj, s posebnim poudarkom na enakopravnosti spolov v javnem življenju,
- 3) sodelovanje pri organizaciji usposabljanj za ženske,
- 4) priprava kadrovske liste perspektivnih in uspešnih žensk z različnih področij,
- 5) ustvariti pogoje za prehod mladih in perspektivnih aktivistk Mladega foruma v ŽF in SD,
- 6) podpora mladim članicam pri vstopanju v lokalno politiko z uvrščanjem na izvoljiva mesta na kandidatnih listah« (Predlog akcijskega načrta SD za napredovanje enakosti spolov).

3.1.8 Volitve in kandidatke SD

To, da SD na deklarativni ravni izražajo podporo večji participaciji žensk v politiki smo že dognali. Po besedah Sonje Lokar pa je pokazatelj, koliko so stranke na tem področju storile, število izvoljenih žensk, zato se nam zdi na tem mestu primerno orisati delež kandidatk SD in posledično izvoljenih bodisi evropskih poslank, poslank DZ, županij ali svetnic na volitvah v Sloveniji.

V nadaljevanju navajamo samo ključne podatke, ki se nanašajo na kandidature in na število izvoljenih žensk na posameznih volitvah. Vsi podatki pa so predstavljeni v preglednicah v prilogi.

Volitve v Evropski parlament in SD

Marca 2004 je začel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah poslancev iz RS v Evropski parlament, ki je uvedel obveznost spoštovanja načela uravnotežene zastopanosti žensk in moških na kandidatnih listah. V skladu s spremembami na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kot 40 %, vsaka lista pa mora biti sestavljena tako, da je najmanj en kandidat vsakega od spolov uvrščen v zgornjo polovico liste. Obveznost strank spoštovati to zakonsko normo je zagotovljena z določilom, da so kandidatne liste, ki niso skladne s predpisano spolno sestavo, neveljavne.

Delež volilnih glasov, ki so ga je dobila tako sestavljena kandidatna lista SD je zadostoval⁴², da so dobili enega poslanca⁴³ v Evropskem parlamentu.

Parlamentarne volitve in SD

Volitve 1992⁴⁴

Stranka je na volitvah v Državni zbor leta 1992 zabeležila 10,17 % volilni delež. Na kandidatnih listah so SD imeli 15,5 % žensk, izvoljeni pa sta bili dve poslanki SD, kar znaša 14,3 %.

Volitve 1996

Leta 1995 so na kongresu v Slovenj Gradcu uvedli trdo kvoto 40 % in to določilo se je upoštevalo tudi pri sestavi kandidatnih list, saj je znašal delež kandidatk kar 40,9 %. Kljub temu pa ni bila izvoljena niti ena poslanka, čeprav je delež prejetih volilnih glasov stranke znašal 9,03 %.

Volitve 2000

Po porazu na volitvah leta 1996 je obveljala obvezna tretjinska kvota, kar se je odrazilo tudi v deležu kandidatk na kandidatnih listah, ki je znašal natančno tretjino. Kljub temu, da je bil delež kandidatk nižji kot na preteklih volitvah, pa so bile na volitvah v DZ leta

⁴² Delež volilnih glasov, ki so ga na volitvah dobili SD je znašal 14,15 %.

⁴³ S preferenčnim glasom je to postal sedmo postavljeni na kandidatni listi Borut Pahor.

⁴⁴ Iz analize so izvzete parlamentarne volitve leta 1990, saj so potekale po treh različnih volilnih sistemih (po sistemu sorazmernega predstavnštva, po dvokrožnem večinskem volilnem sistemu in po delegatskem sistemu) in v tri zборе tedanje republiške skupščine.

2000 izvoljene 3 poslanke SD oziroma 27,2 %. Stranka je leta 2000 beležila 12,07 % volilni delež.

Volitve 2004

Stranka se ni držala statutarnega določila o minimalno 1/3 zastopanosti žensk na kandidatnih listah, saj je delež le-teh 31 %. Stranka je dobila 2 poslanki (20 %) ob 10,17 % deležu prejetih volilnih glasov.

Lokalne volitve in SD

Volitve 1994

Za lokalne volitve 1994 nam podatka o kandidatih in kandidatkah za župane in županje ni uspelo pridobiti. Za volitve županov lahko rečemo le, da so SD dobili 13 županskih mest, vse kandidatne liste skupaj pa so do izvolitve pripeljale samo dve ženski.

Na kandidatne liste za volitve občinskih svetnikov so SD postavili 22,1 % žensk, izvoljenih pa je bilo 51 svetnic (17,5 %).

Volitve 1998

SD so dobili županjo, skupno pa 10 županskih mest.

Od 2002 kandidatov za člane občinskih svetov je bilo 23,9 % žensk, svetniško funkcijo pa je nastopilo 64 kandidatk (16,4 %).

Volitve 2002

Leta 2002 se je na kandidacijski listi SD za funkcijo županje potegovalo 17 kandidatk (22,4 %). Le kandidatka v Ljubljani in Piranu je uspelo prepričati volivce, sicer pa so SD dobili 13 županskih mest⁴⁵.

Za mesto občinskega svetnika se je potegovalo 2401 članov SD, od tega 24,2 % žensk. Izvoljenih je bilo 54 svetnic ali 19,2 %.

⁴⁵ Delež izvoljenih žensk je znašal 15,4 %.

3.1.9 Strategije, implementacija in uspešnost

Strategije za večjo politično participacijo žensk sprejme stranka. Za njihovo uspešno implementacijo je pomembno le, zakaj to stori. Vedno večkrat se kot možno odgovor pojavlja sendvič strategija. Ga. Lokar (2005) pravi, da pri tej strategiji obstaja močan pritisk od znotraj, strategije se lahko sprejemajo na pobudo ženskih pripadnic stranke, ki so nezadovoljne s svojim položajem v stranki, povežejo se v žensko organizacijo in njihov vpliv je hitro večji. Če se ob tem povežejo še s civilno družbo uspeh skoraj ne more izostati. Po drugi strani pa se je po vstopu Slovenije v EU in druge evropske integracije povečal pritisk od zunaj. Skupaj lahko torej notranji in zunanji pritiski prisilijo odločevalce, da se stvari začnejo premikati v pravo smer. Zelo pomembni pri načrtovanju strategij so tudi zgledi iz tujine. Skandinavske države so tisti okvir politične participacije žensk, ki ga prav gotovo velja posnemati. Joni Lovenduski (1999: 41-47) je izpostavila kar nekaj zgledov dobre prakse, mi pa si bomo v nadaljevanju ogledali, kako jim sledijo SD.

- 1) Raziskovanje: SD spremljajo in zbirajo podatke o sodelovanju svojih članic v politiki, njihovim zadovoljstvom s svojim položajem v stranki ipd. Na podlagi teh podatkov si ŽF prizadeva uveljaviti predloge za izboljšanje stanja in predvsem poiskati politično podporo za izbrane predloge.
- 2) Osveščanje: SD v predlogu akcijskega načrta v ta namen predvidevajo organizacijo posebne konference o enakih možnosti vsaj enkrat v mandatu, poleg tega pa ŽF načrtuje z rednimi tiskovnimi konferencami predstaviti javnosti odnos do najpomembnejših družbenih vprašanj, s posebnim poudarkom na enakopravnosti spolov v javnem življenju.
- 3) Povečanje kroga ustreznih, za prevzem političnih funkcij pripravljenih žensk: v ta namen naj bi SD okrepili posebna usposabljanja za članice, da bi povečali njihovo znanje in okrepili samozavest, poleg tega pa bi uvedli posebne oblike usposabljanja za bodoče kandidatke za svetnice, županje, poslanke, državne sekretarke in ministrice. Pri tem namerava intenzivno sodelovati tudi ŽF.
- 4) Politične stranke - pozitivne akcije: spolne kvote so v stranki že sprejeli, poleg tega pa bi se stranka s sprejemom akcijskega načrta zavezala, da bo na volitvah v evropski parlament vedno uporabljala sistem zadrge, na lokalnih volitvah pa bi ta princip uveljavila povsod tam, kjer dosega vsaj 10 % volilni rezultat.

- 5) Zvišanje splošnega življenjskega standarda in dostop do virov za vse ženske: Danes je zaposlena praktično vsaka odrasla ženska. S tem se je izboljšal njihov dostop do finančnih virov, problem pa ostaja drugje. Z večkratno obremenitvijo pa ženskam primanjkuje časa. Prav zato so po mnenju ge. Lokar z vidika politične participacije žensk zelo pomembna področja vzgoja in izobraževanje, zdravstvo, varstvo ostarelih in invalidov. Če bodo ta področja ustrezno urejena bo ženskam ostalo več časa, kar je eden osnovnih pogojev za vstop posameznika v politiko.
- 6) Zgraditi in ohraniti vezi med ženskimi organizacijami in parlamentarkami: to področje imajo SD enostavno pokrito, saj je predsednica ŽF vedno poslanka in sicer iz dveh razlogov. Prvi je ta, da ni denarja, da bi nekoga plačali za opravljanje te funkcije. Drugi pa govori v prid pretoka informacij, saj je tako prosta pot med pobudami ženske skupine in zakonodajnim telesom.
- 7) Ustvarjanje politične skupine in povezovanje v mrežo: znotraj SD se je relativno zgodaj oblikovala avtonomna interesna skupina ŽF. Predlog akcijskega načrta predvideva še nadaljno krepitev mreže ŽF in zagotavlja posebna sredstva za njegovo nemoteno delo. Pomembno pri vsem tem je, da je ŽF dojemljiv za pobude civilne družbe, poleg tega pa se je projektno povezoval tudi nadstrankarsko (Koalicija za uravnoteženo zastopanost žensk in moških v javnem življenju) in s kolektivno akcijo zabeležil pomembne premike v prid enakomernejši zastopanosti spolov (sprememba Ustave RS, Zakon o volitvah poslancev in poslank v Evropski parlament,...).
- 8) Učinkovita raba množičnih medijev: da so množični mediji eden pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na odločitve volilnega telesa v dobi vse večjega razvoja informacijske tehnologije ne pušča dvoma. Tega se zavedajo tudi SD, saj v ta namen predvidevajo redne tiskovne konference.

Implementacija strategij je v prvi vrsti v pristojnosti strank. Država lahko tukaj pomaga zgolj z zakonsko ureditvijo področja ženske participacije. Strankam so na tem področju lahko v pomoč finančne stimulacije, če so pri izvajanju strategij uspešne oziroma finančne sankcije, če strategij ne izvajajo tako, kot so se zavezale. Vendar bi morala biti država pri tem dosledna. Tudi ZEMŽM predvideva finančne sankcije v primeru, če stranka UEM ne posreduje akcijskega načrta. A samo to ne zaleže, saj se kaznovanje do danes še ni uporabilo, SD pa svojega načrta še niso poslali na UEM, čeprav je zakon v veljavi že četrto leto. Menimo, da ob dosledni implementaciji realno zastavljenih strategij uspešnost ne bi smela izostati, saj se politična kultura spreminja, vedno več

ljudi legitimno priznava ženskam mesto tudi v predstavniških telesih, le-to pa je eden od osnovnih ciljev strategij. Kakor hitro bi stranka na volitvah uspela tudi zaradi promoviranja večjega števila svojih kandidatk, bi hitro dobila posnemovalce in s tem bi se Slovenija dvignila z evropskega dna, kar se tiče zastopanosti žensk v organih odločanja. SD so gotovo na dobri poti, da povečajo participacijo žensk, vendar obstaja velik razkorak med deklarativnim in dejanskim. V oči bode predvsem dejstvo, da je ostalo le pri predlogu akcijskega načrta za uravnoteženo zastopanost spolov, do sprejema pa še ni prišlo. To nam da vedeti, da se v SD deklarativno sicer zavzemajo za večjo participacijo žensk v politiki, do dejanske podpore in izvajanja strategij pa še ni prišlo. Brez tega pa tudi tako izpiljena strategija s še tako dobrim namenom ne more biti uspešna.

3.2 PARTICIPACIJA ŽENSK V LDS

3.2.1 Predstavitev LDS

Liberalno-demokratska stranka je bila ustanovljena leta 1990. Štiri leta kasneje se je združila z Demokrasko stranko, Socialistično stranko Slovenije in Zelenih – Ekološko socialne stranke. Nastala je Liberalna demokracija Slovenije. Njena organiziranost in metode so prilagojene zahtevam svobodnega in aktivnega delovanja članic in članov stranke v uresničevanju njenega programa in njenih projektov, saj je stranka organizirana po teritorialnem, generacijskem, strokovnem in interesnem principu. Načini delovanja v stranki so izrazito demokratični, program temelji na pozitivnih tradicijah demokracije in liberalizma, stranka pa ima v svojih vrstah 29,27 % žensk. Evropska poslanka Jelko Kacin in Mojca Drčar Murko sta člana tretje največje skupine v Evropskem parlamentu: Skupine zavezništva liberalcev in demokratov za Evropo (ALDE).

3.2.2 Statut LDS in ženske

Tudi statut LDS dosledno uporablja obojespolno dikcijo, kar je eden od kazalcev ženskam prijazne stranke. Njegov prvi člen opredeljuje temeljna načela in cilje stranke, mednje pa sodi tudi preprečevanje vseh vrst diskriminacije. O volitvah in imenovanjih, in sicer obeh spolov, statut LDS pravi:

»Pri voljenih in imenovanih članicah/članih v individualnih organih, kjer sta določena s tem statutom več kot dva organa in v kolektivnih organih na ravni državne organizacije noben spol ne sme biti udeležen z manj kot tretjino (1/3).

Na kandidacijskih listah za volitve v državni zbor morata biti oba spola v vseh volilnih enotah skupno zastopanja najmanj s četrtino (1/4) članic/članov.

V vsakem nadaljnjem mandatnem obdobju se delež iz prejšnjega odstavka poveča za tri (3) odstotne točke do dosežene najmanj 40 % zastopanosti vsakega spola« (15. člen Statuta LDS). Majda Širca (2005), poslanka LDS, pravi, da v njeni stranki podpirajo kvote »saj so se izkazale kot učinkovit način s pomočjo katerega lahko saniramo sedanjo podzastopanost žensk v političnem življenju. O spoštovanju kvot pa meni, da so zapisane v zakonodaji in v statutu stranke. In ko je to enkrat sprejeto, se mora dosledno spoštovati. Statut stranke mora biti poslan na Ministrstvo za notranje zadeve po vsaki spremembi. Veljavni statut pa se odda hkrati z oddajo kandidacijske liste za volitve na volilno komisijo. Le-ta pregleda, če je stranka upoštevala svoja statutarna določila in v skladu z njimi pripravila svojo kandidacijsko listo. Ob neupoštevanju določil, statutarnih ali zakonskih se lista zavrne in potem ni mogoče sodelovati na volitvah«.

Ko pa govorimo o organih stranke in določilih o minimalni zastopanosti enega od spolov lahko ugotovimo, da to določilo velja le za izvršni odbor. V četrtem odstavku 29. člena je namreč zapisano, da »v izvršnem odboru noben spol ne sme biti udeležen z manj kot tretjino«. Za ostale organe statut ne predvideva posebnih določil v zvezi s spolom.

3.2.3 Program LDS in ženske

Program LDS za tekoče mandatno obdobje 2004-2008 nosi naslov Skupaj spreminjamo Slovenijo. Kandidati in kandidatke za poslance in poslanke Državnega zbora so na

konvenciji 2.9.2004 sprejeli Zavezo o poslanstvu, s katero so se pred javnostjo zavezali k, med drugim, »prizadevanju za enake možnosti vseh v solidarni, odprti in vključujoči družbi«. Program je dolg 104 strani, citirani stavek pa je edini del programa, ki govori o politični participaciji žensk. Čeprav je program v nekaterih delih že zelo natančen (npr: »Gibanje v gozdovih mora ostati svobodno« (Program 2004: 83)), pa o ciljih in strategijah za bolj uravnoteženo zastopanost spolov v politiki ne zasledimo niti deklarativnih izjav. Strnemo lahko, da je enakost spolov ena od temeljnih programskih vrednot, vendar stranka v praksi mehanizmov za enakost spolov ne uvršča med svoje prioritete.

3.2.4 Načrt LDS za uravnoteženo zastopanost spolov

Načrt LDS za uravnoteženo zastopanost spolov (v nadaljevanju Načrt) je sprejel Izvršni odbor LDS 10.11.2003. V njem je zapisano, da se LDS zaveda, da je premajhna zastopanost žensk pri sprejemanju odločitev velik problem in da je spodbujanje enake udeležbe moških in žensk v političnem in javnem življenju del družbenega razvoja. Nekatero pozitivne ukrepe za spodbujanje enakih možnosti žensk in moških ima LDS že zapisane v 15. členu statuta, ki pa jih bo potrebno v prihodnje nadgraditi z opredelitvijo dodatnih ciljev in metod.

Kot pglavitne cilje Načrta so predvideli:

- 1) večjo prisotnost žensk na kandidatnih listah za volitve v DZ in v organe lokalnih skupnosti in vmeščanje žensk v volilna okolja, kjer imajo realne možnosti izvolitve,
- 2) integracijo načela enakosti spolov pri sprejemanju nacionalne zakonodaje,
- 3) večjo prisotnost žensk v organih stranke in
- 4) upoštevanje vidika enakosti spolov pri oblikovanju politike stranke ter ustvarjanje notranje strankine kulture, ki bo temeljila in bila prepoznavna tudi po zagotavljanju načela enakih možnosti.

Skladno z načrtom naj bi »LDS:

- 1) dosegala zastopanost spolov v skladu s statutom stranke,
- 2) spodbujala članice h kandidiranju na državnozborskih, lokalnih in predsedniških volitvah,

- 3) spodbujala članice h kandidiranju za organe stranke,
- 4) organizirala izobraževalne delavnice in pripravila pisna gradiva, ki ženskam nudijo dodatna znanja za aktivno sodelovanje v politiki,
- 5) izvedla izobraževalne programe za usposabljanje žensk za regionalne in druge pomembne položaje znotraj stranke,
- 6) obravnavala teme s področja enakosti spolov in enakih možnosti v strankinem časopisu in
- 7) vzpostavila redno sodelovanje in stike med članicami stranke« (načrt LDS za uravnoteženo zastopanost spolov).

3.2.5 Ženskam prijazna stranka

Tabela 3.3.: Ženskam prijazna stranka

	LDS
Enakost spolov je ena izmed osnovnih programskih vrednot stranke.	DA
Posebni ukrepi za enakost spolov so vključeni in imajo prednost v volilnih programih (obljubah).	NE
Ženske organizacije imajo neomejeno možnost, da o enakosti spolov odpirajo znotraj strankarske in javne razprave.	DA
Stranka služi kot kanal med ženskimi pobudami nevladnih organizacij v civilni družbi, parlamentom in vlado (če jo sestavlja).	DA
Stranka ima jasne določitve financiranja ženskih organizacij.	NE
Stranka spoštuje statutarno zapisane pozitivne ukrepe za enakost spolov znotraj organov in na vseh listah.	DA

Vir: Women Can Do It II, Stability Pact Gender Task Force Project (Lokar 2003: 31), statut in program LDS, odgovori Majde Širca.

3.2.6 Organi stranke in ženske

Tudi v LDS je kongres najvišji organ stranke. Določa politično usmeritev stranke, sprejema program in statut stranke, voli: predsednika/co stranke, podpredsednika/co stranke, 61 članov/ic sveta stranke, predsednika/co in člane/ice nadzornega odbora ter

komisije za statutarna vprašanja in pritožbe Obvezen sklic kongresa je 60 dni pred iztekom mandata sveta stranke.

Konferenca je namenjena obravnavi določenih tematskih sklopov, pomembnih za uresničevanje programa stranke. Skliče se najmanj enkrat letno.

Svet stranke je najvišji organ stranke med kongresoma. Vodi stranko med kongresoma, nadzira delo drugih organov stranke, daje smernice in predloge izvršnemu odboru, določi strankino kandidata/ko za mandatarja/ko za sestavo vlade, sklepa o koalicijah in drugih povezovanjih stranke, zavzema politična stališča do sistemskih vprašanj iz pristojnosti DZ in vlade, skliče kongres. Poleg tega določa kandidate/ke za volitve na republiški ravni, sprejema finančni načrt in zaključni račun stranke ter na predlog predsednika/ce stranke voli generalnega sekretarja/ko.

Izvršni odbor je politično-operativni organ. Neposredno opravlja naloge za uresničitev programa stranke v skladu z usmeritvami sveta in kongresa. Izvršni odbor je tudi politično-koordinativni organ. Koordinira delo predstavnic/predstavnikov stranke v vladi RS, delo poslanske skupine v DZ in izvršnega odbora kot politično-operativnega organa stranke.

Predsednik/ca stranke predstavlja stranko v javnosti, sklicuje in vodi izvršni odbor stranke, opravlja druge naloge ter izvršuje pooblastila po statutu in sklepe pristojnih organov stranke.

Podpredsednik/ca stranke nadomešča predsednika/co stranke po njegovem pooblastilu, opravlja druge naloge ter izvršuje pooblastila po statutu in sklepe pristojnih organov stranke.

Generalni sekretar/ka sklicuje koordinacijo lokalnih odborov, skrbi za kadrovske zadeve v stranki in je odgovoren/na za pripravo gradiv ter za finančno in materialno poslovanje stranke. Poleg tega pripravlja letni finančni načrt in poročilo in skrbi za pretok informacij.

Nadzorni odbor spremlja in nadzoruje finančno in materialno poslovanje stranke in o ugotovitvah poroča pristojnim organom. Članstvo v odboru ni združljivo s članstvom v kateremkoli drugem organu stranke na ravni državne organizacije, razen v kongresu.

Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe ocenjuje usklajenost splošnih in posamičnih aktov s statutom, daje mnenja v zvezi z razlago statuta in drugih splošnih aktov stranke. Tudi tu članstvo v organu ni združljivo s članstvom v kateremkoli drugem organu stranke na ravni državne organizacije, razen v kongresu.

Tabela 3.4.: Ženske v organih stranke⁴⁶

Ime organa	Vseh članov organa	Št. članov	Št. članic	% članic
Kongres ⁴⁷ in konferenca ⁴⁸	/	/	/	/
Svet stranke	138/ 64 ⁴⁹	64	32	50,0
Izvršni odbor	15	10	5	33,3
Predsednik/predsednica	1	1	0	0
Podpredsednik/podpredsednica	2	1	1	50,0
Generalni sekretar/sekretarka	1	0	1	100,0
Nadzorni odbor	5	3	2	40,0
Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe	5	3	2	40,0

Vir: Statut LDS, odgovori Majde Širca

Poleg naštetih med organe stranke na državni ravni sodijo še koordinacija lokalnih odborov, odbori in forumi stranke, a ne vodijo članstva po spolu. Iz podatkov lahko razberemo, da se stranka drži pravil v zvezi s kandidiranji in imenovanji, saj je v vseh organih, razen predsedniškega, delež žensk višji od ene tretjine. Kljub temu pa so na vrhu hierarhične lestvice moči in odločanja še vedno večinoma moški.

⁴⁶ Podatki iz novembra 2005.

⁴⁷ Število članic in članov kongresa variira, zato natančna analiza ni mogoča.

⁴⁸ Število članic in članov kongresa variira, zato natančna analiza ni mogoča.

⁴⁹ Vseh članov Sveta stranke je sicer 138, a le za 64 članov velja kvota. Polovica le-teh je žensk.

3.2.7 Odbor za enake možnosti

Leta 1992 je bil ustanovljen Klub Minerva, ki se je leta 1995 preimenoval v Žensko mrežo. Politika enakih možnosti žensk in moških, ki jo je uveljavljala Ženska mreža, je izhajala iz prepričanja, da morajo ženske in moški uživati enak družbeni status. Zavzemala se je za to, da bi imeli ženske in moški enake pogoje za uresničevanje svojih pravic in potencialov, s katerimi prispevajo k nacionalnemu, političnemu, ekonomskemu, družbenemu in kulturnemu razvoju ter od rezultatov tudi enake koristi. Ženska mreža si je prizadevala, da bi odgovorni za neko področje družbenega življenja ob vseh spremembah, projektih in akcijah upoštevali tudi posledice tega ravnanja glede na položaj in možnosti žensk in moških (Kozmik in Jeram, ur., 1997: 18-19).

Danes pa na področju participacije žensk v politiki deluje Odbor za enake možnosti. Leta se aktivno ukvarja z vprašanji enakih možnosti v okviru stranke in širše družbe. Organizira tematska srečanja, delavnice, aktualizira vprašanja podzastopanosti žensk v javnem življenju, sodeluje pri oblikovanju stališč do tovrstnih vprašanj (na zakonodajnem in vsakodnevnem poligonu), lobira za delež žensk na mestih odločanja, se povezuje s civilnimi skupinami,... in sodeluje pri oblikovanju kandidatnih list pri volitvah na različnih nivojih. Predsednica Odbora za enake možnosti je po tej funkciji tudi članica sveta stranke.

3.2.8 Volitve in kandidatke LDS

Volitve v Evropski parlament in LDS

Delež žensk na kandidatni listi je bil na račun uveljavitve Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah poslancev iz RS v Evropski parlament kar 42.9 %. Funkcijo poslanca Evropskega parlamenta danes opravljata Jelko Kacin in Mojca Drčar Murko. Iz tega lahko razberemo, da je delež izvoljenih žensk 50 %.

Parlamentarne volitve in LDS

Volitve 1992

Druge parlamentarne volitve v samostojni Sloveniji so potekale po proporcionalnem volilnem sistemu, sprejete pa so bile tudi spremembe glede števila poslank in poslancev. Veliko zmanjšanje števila predstavnikov ljudstva v parlamentu je tudi eden od razlogov za manjše število žensk v parlamentu. LDS je tega leta kandidirala le sedem žensk (9,3 %), izvoljeni pa sta bili dve (9,1 %).

Volitve 1996

Na državnozborskih volitvah leta 1996 je LDS na kandidatno listo uvrstila 11 žensk (13,6 %), izvoljena pa je bila le ena poslanka, kar je znašalo skromne 4 % vseh predstavnikov ljudstva iz stranke LDS.

Volitve 2000

V primerjavi s preteklimi volitvami je LDS občutno povečala delež žensk na kandidatnih listah, saj je le-ta znašal 25,3 %. Posledično je to vodilo k izvolitvi najvišjega števila žensk iz vrst LDS doslej, pet. Sicer je bilo tudi število vseh poslancev LDS najvišje (35), a je delež poslank vseeno znašal 14,3 %.

Volitve 2004

Leto 2004 je prineslo prekinitev dvanajstletne vladavine LDS v slovenskem političnem prostoru. LDS je na kandidatne liste uvrstila 82 svojih članov in članic, od tega 23 žensk (28,0 %), izvoljenih pa je bilo 23 poslancev, med njimi 3 ženske⁵⁰.

Lokalne volitve in LDS

Volitve 1994

Tudi za stranko LDS nam ni uspelo pridobiti podatkov o kandidatih in kandidatkah za župane in županje. Edini podatek, ki ga lahko navedemo je, da je LDS leta 1994 dobila 23 županskih funkcij, ob podatku, da sta bili z vseh kandidacijskih list skupaj izvoljeni le dve županji.

⁵⁰Kar znaša 13,0 % od vseh izvoljenih poslancev.

Za člane občinskih svetov pa je LDS kandidirala 417 žensk (17,8 %), izmed katerih je bilo izvoljenih 59 svetnic ali 11,9 %.

Volitve 1998

LDS je po lokalnih volitvah 1998 zasedla 22 županskih mest, med njimi je bila le ena županja (4,6 %).

Precej višji delež žensk je imela stranka na kandidatnih listah za člane in članice občinskih svetov, saj je znašal 18,5 %, izvoljenih pa je bilo 85 kandidatk LDS ali 12,4 %.

Volitve 2002

Stranka je za županske položaje kandidirala 7 žensk, kar je v odstotkih pomenilo 12,2. Skupno so člani LDS zasedli 28 županskih stolčkov, županje pa so dobili v Bohinju, Domžalah in Trebnjem (10,7 %).

Kandidatk za članice mestnih in občinskih svetov je bilo 20 % oziroma 565, funkcijo svetnice pa trenutno opravlja 117 žensk, članic LDS, kar merjeno v odstotkih pomeni 14,7.

3.2.9 Strategije, implementacija in uspešnost

Tudi v LDS se zavedajo, da vzrok za podprezentiranost žensk v javni sferi ne leži v odgovoru, da ženske ne želijo biti aktivne v politiki. Želijo si izvedeti, kaj jih znotraj stranke ovira, odbija, jim preprečuje, da bi stopile v ospredje. Odgovori na to vprašanje se vrtijo okoli koncentracije moči v rokah najvišjega vodstva, občutka nekompetentnosti, pomanjkanja vzpodbud in izzivov, razcepom med deklarativno in dejansko politiko stranke, ipd. Tako kot za SD so tudi za LDS najboljši vzor politične participacije žensk skandinavske države. Pa pogledjmo, kako so v LDS sledili zgledom dobre prakse (Lovenduski, 1999: 41-47).

1) Raziskovanje: LDS je opravil ogromno študij o participaciji žensk v stranki, večino so pripravile članice Odbora za enake možnosti, saj so vključene v številne mednarodne in domače projekte oziroma so tudi nosilke nekaterih študij v raziskovalnih in univerzitetnih krogih (Širca, 2005). Na podlagi teh študij se pripravljajo predlogi za izboljšanje zastopanosti žensk v politiki tako v stranki kot širše.

- 2) Osveščanje: stranka se je zavezala, da bo teme s področja enakosti spolov in enakih možnosti obravnavala v strankinem časopisu. To je nek začetek, odskočna deska. Ko pa ta tema preraste strankin okvir, bi se lahko s strankino podporo razvijala tudi v širšem družbenem prostoru.
- 3) Povečanje kroga ustreznih, za prevzem političnih funkcij pripravljenih žensk: stranka naj bi skladno z akcijskim načrtom organizirala izobraževalne delavnice in pripravila pisna gradiva, ki ženskam nudijo dodatna znanja za aktivno sodelovanje v politiki, saj se zavedajo da je prav neizkušenost žensk lahko pomembna ovira za njihovo aktivnejše ukvarjanje s politiko. Ob tem pa naj bi izvedla tudi izobraževalne programe za usposabljanje žensk za regionalne in druge pomembne položaje znotraj stranke.
- 4) Politične stranke - pozitivne akcije: tudi LDS je sprejela spolne kvote, hkrati pa se z akcijskim načrtom zavezuje, da bo dosegala zastopanost spolov v skladu s statutom stranke in da bo spodbujala članice h kandidiranju v voljene strankarske in predstavniške organe.
- 5) Zvišanje splošnega življenjskega standarda in dostop do virov za vse ženske: ga. Širca (2005) o tem pravi: »tradicija (še posebej krščanska) je ženski definirala vloge. Dejstvo je, da smo ženske zelo pozno dobile volilno pravico, da je delitev dela znotraj družine še vedno v prid moškim, da je materinstvo večinoma na plečih ženske«. To se počasi izboljšuje. Primarno in edino poslanstvo žensk ni več dom in družina, varstvo je vse bolj fleksibilno, ženske se vse bolj zavedajo svojih sposobnosti, politika pa je vse prepustnejša – vse to obeta tudi bolj množičen vstop žensk v politiko.
- 6) Zgraditi in ohraniti vezi med ženskimi organizacijami in parlamentarkami: LDS si prizadeva za vzpostavitev rednega sodelovanja in stikov med svojimi članicami, saj se zaveda da lahko na takšen način pride do kolektivne akcije, ki bo uspešnejša kot posamični poskusi vplivanja na organe odločanja. Parlamentarke imajo to poslanstvo in možnost, da skušajo integrirati načelo enakosti spolov pri sprejemanju nacionalne zakonodaje.
- 7) Ustvarjanje politične skupine in povezovanje v mrežo: znotraj LDS aktivno deluje Odbor za enake možnosti, ki se ukvarja z vprašanji enakih možnosti v okviru stranke in širše družbe, prav tako pa je LDS sodelovala v Koaliciji za uravnoteženo zastopanost žensk in moških v javnem življenju, ki je dosegla pomembne izboljšave z vidika ženske reprezentiranosti v politiki.

8) Učinkovita raba množičnih medijev: tukaj ima LDS še veliko rezerve, saj ne predvideva nobenih ukrepov glede promoviranja participacije žensk v množičnih medijih.

Stranka je torej kot koristne zaznala precej zgledov dobrih praks, drugo pa je, kako namerava izboljšati podzastopanost žensk v predstavniških telesih. LDS si je že v načrtu za uravnoteženo zastopanost spolov zastavila cilje, ki jih z načrtom želi doseči. Ko so že v izhodiščnem koraku opredeljeni cilji, pa je evalvacija opravljenega dela gotovo lažja in tudi razmejitev med uspešnostjo in neuspešnostjo strategij enostavnejša. Cilji načrta so realno zastavljeni, zatakne se pri implementaciji, saj LDS po našem mnenju stori premalo za dejansko izvajanje načrta. Kot pri SD tudi tu lahko ugotovimo, da stranka deklarativno sicer izraža veliko podporo višji politični participaciji žensk, dejansko pa za izpolnitev tega načrta stori premalo.

4. PRIMERJAVA PARTICIPACIJE V SD IN LDS

4.1 PRIMERJAVA FORMALNIH DOKUMENTOV

Med temeljna načela in cilje obeh strank sodi preprečevanje vseh vrst diskriminacije, prav tako pa pri obeh strankah najdemo določila o sestavi kandidacijskih list, ki so povezana s participacijo žensk. Tako statut SD kot LDS predvidevata kvote in sicer za volitve in imenovanja znotraj stranke kot tudi za volitve v Evropski parlament, Državni zbor RS in lokalne volitve. LDS ob tem uporablja progresivno kvoto, SD pa le določilo o minimalni zastopanosti enega od spolov, obema strankama pa je cilj 40 % zastopanost podprezentiranega spola.

Do bistvenih razlik med strankama pa prihaja pri primerjavi programov. Socialdemokratski program za Slovenijo (program SD) je bil sprejet novembra 1995 v Slovenj Gradcu, LDS pa svoj program sprejema za vsako mandatno obdobje posebej. Trenutno izvajajo program za mandatno obdobje 2004-2008 z naslovom Skupaj spreminjamo Slovenijo. SD se v svojem programu zavzema za partnerstvo med spoloma in paritetno demokracijo, ter določa cilje delovanja na področju participacije žensk, LDS pa v aktualnem programu nima zapisanih niti ciljev niti metod za doseganje le-teh v zvezi s politično participacijo žensk.

Situacija pa se obrne, ko primerjamo načrte za uravnoteženo zastopanost obeh spolov. Bistvena razlika med strankama je, da je LDS tak načrt že sprejela, SD pa so pripravili le predlog, čeprav bi skladno z ZEMŽM načrt že zdavnaj morali poslati na UEM. Tako načrt LDS kot predlog načrta SD izpostavljata cilje in strategije za doseganje le-teh v zvezi z bolj uravnoteženo zastopanostjo svojih članic na vseh nivojih delovanja, bodisi znotraj stranke kot širše.

4.2 ŽENSKÉ V SD IN LDS

Če primerjamo delež žensk v članstvu stranke so SD v rahli prednosti, saj ženske predstavljajo 36 % njihovih članov, v LDS pa imajo natančno 29,27 % članic. Kongres je pri obeh strankah najvišji organ, vendar število njegovih članic in članov variira in

natančna analiza ni mogoča. Najvišji organ med kongresoma je za SD konferenca (delež žensk 22,9 %), pri LDS pa je to svet (med 138 člani velja za 64 članov kvota, med njimi je kar polovica žensk). V predsedstvu SD sedi 28,6 % žensk, v izvršnem odboru LDS pa 33,3 %. Predsednika obeh strank sta moška, podpredsedniški mesti pa zasedata po en moški in ženska. SD imajo glavnega tajnika, v LDS generalno sekretarko. Precej podobni sta si SD in LDS tudi glede članic nadzornega odbora, saj v prvi ženske dosegajo 42,9 %, v LDS pa 40,0 %.

4.3 ŽENSKA SKUPINA

Obe stranki imata žensko skupino, pri SD je to Ženski forum, pri LDS Odbor za enake možnosti. Oba se aktivno ukvarjata z vprašanji enakih možnosti v okviru stranke in širše. Pod njunim okriljem se organizirajo tematska srečanja in delavnice, aktualizira vprašanje podzastopanosti žensk v javnem življenju, oblikuje pobude poslanskima skupinama v zvezi z zakonodajo, ki zavzema ženske,... Razlika med strankama je le v tem, da je Ženski forum avtonomno telo, ki je pripravil tudi svoj akcijski načrt za napredovanje enakosti spolov.

4.4 VOLITVE

Obe stranki imata v svojih načrtih za bolj uravnoteženo zastopanost spolov v politiki zapisano, da bosta povečevali delež žensk na kandidatnih listah in s tem povečevali njihove možnosti za izvolitev.

4.4.1 Volitve v Evropski parlament

Za volitve poslancev v Evropski parlament leta 2004 sta imeli obe stranki enak odstotek žensk na kandidatnih listah (42,9), vendar je LDS zaradi višjega števila dobljenih glasov v Evropski parlament lahko poslala poslanca in poslanko, SD pa predstavlja samo poslanec.

4.4.2 Volitve v Državni zbor

Tabela 4.1.: Delež žensk na kandidatnih listah in izvoljenih poslank

	SD		LDS	
	Kandidatke %	Izvoljene %	Kandidatke %	Izvoljene %
1992	15,5	14,3	9,3	9,1
1996	40,9	0,0	13,6	4,0
2000	33,3	27,2	25,3	14,3
2002	31,0	20,0	28,0	13,0
<i>Povprečje</i>	<i>30,2</i>	<i>15,4</i>	<i>19,1</i>	<i>10,1</i>

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Ugotovimo lahko, da se delež kandidatke SD zasidral okoli 1/3, delež kandidatke LDS pa počasi, a vztrajno raste. Z izjemo leta 1996 imajo SD višji delež izvoljenih poslank, a pri obeh strankah je še vedno sorazmerno nizek.

4.4.3 Lokalne volitve

Tabela 4.2.: Delež izvoljenih županj

	SD	LDS
1998	10,0 %	4,6 %
2002	15,4 %	10,7 %
<i>Povprečje</i>	<i>12,7 %</i>	<i>7,7 %</i>

Vir: Podatki Statističnega urada RS

Glede na to, da podatka o kandidatkah za županje za volitve 1994 in 1998 nismo mogli pridobiti lahko primerjamo samo delež izvoljenih županj za leti 1998 in 2002. Vidimo lahko, da so imeli SD precej višji delež izvoljenih županj, pomembno pa je, da je delež naraščal pri obeh strankah.

Tabela 4.3.: Delež kandidatke in izvoljenih svetnic

	SD		LDS	
	Kandidatke %	Izvoljene %	Kandidatke %	Izvoljene %
1994	22,1	17,5	17,8	11,9
1998	23,9	16,4	18,5	12,4
2002	24,2	19,2	20,0	14,7
<i>Povprečje</i>	<i>23,4</i>	<i>17,7</i>	<i>18,8</i>	<i>13,0</i>

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Za volitve v občinske svete smo uspeli pridobiti več podatkov, zato je tabela bolj nazorna. Ugotovimo lahko, da se LDS trdno držijo odločitve, da bodo povečevali delež žensk na kandidatnih listah in s tem večali njihove izvolitvene možnosti. Tudi pri SD je žensk na kandidatnih listah vedno več, število izvoljenih svetnic pa malce niha, a je še vedno višje kot pri LDS.

5. ZAKLJUČEK

V diplomskem delu smo večkrat ugotovili, da je politika področje, ki ga še vedno obvladuje polovica človeštva. Tista polovica, ki je tudi v zgodovini prva participirala na oblasti. Razlogov za to danes ni več mogoče iskati v pravno-formalnih, zakonskih določilih, ki bi onemogočali sodelovanje žensk v politiki. Pravno so moški in ženske v političnih pravicah izenačeni, vendar pa je kljub formalni enakosti premajhna prisotnost žensk v polju politike očitna.

V diplomskem delu smo se osredotočili na politično participacijo žensk v SD in LDS. Osnovno hipotezo, ki pravi, da se SD in LDS formalno in dejansko zavzemata za večjo zastopanost žensk v političnem življenju lahko potrdimo. Dokaz za to ugotovitev so razmeroma visoki deleži žensk v organih stranke, obe stranki sta po kriterijih projekta Urada za enake možnosti RS ženskam prijazni, obe sta pripravili načrt za bolj uravnoteženo zastopanost spolov v sferi politike, znotraj SD in LDS aktivno deluje ženska skupina, nenazadnje pa so dokaz za to ugotovitev tudi kvotne določbe, ki jih imata obe stranki zapisane v statutih.

Ne moremo pa govoriti o konstantnem in doslednem povečevanju kandidatur in števila izvoljenih žensk v SD in LDS, saj smo pri analizi participacije na tem področju opazili nihanja, vendar bi v grobem to hipotezo vseeno lahko potrdili. LDS je pri tem bolj dosledna, saj se število kandidatur in delež izvoljenih žensk povečuje z vsakimi volitvami posebej. Po drugi strani pa je pri SD opaziti nihanja, a je njihov delež žensk na kandidatnih listah vedno med najvišjimi, če ne celo najvišji. Kljub temu podatku pa je na tem mestu nujno izpostaviti dejstvo, da obstajajo tudi drugi dejavniki, ki govorijo v prid vedno večji vključenosti žensk v politiko. Tekom preučevanega obdobja⁵¹ se je dvignila stopnja ekonomskega razvoja, z vidika žensk se je izboljšala socialna kultura (drugačno zaznavanje ženskega »poslanstva«, bolj fleksibino je postalo področje vzgoje in izobraževanja), spremenile pa so se tudi nekatere določbe volilnega sistema (v statute strank so se uvedle kvote, kvotna določila so vsebovana v Zakonu o volitvah poslancev in poslank iz RS v evropski parlament, sprememba ustave RS). Vse to je sililo politične stranke, da so spremenile nekatera pravila in norme, kar je vodilo v višje število ženskih kandidatur na volitvah. Slovenija pa je z vstopom v EU in druge evropske integracije postala dovzetna tudi za pritiske iz tujine, saj je delež žensk v predstavniških telesih

⁵¹ Preučevali smo obdobje 1992 – 2004.

med najnižjimi v novi evropski družini, vendar se je Slovenija s podpisom raznih deklaracij in sprejemom resolucij in direktiv obvezala, da bo to stanje izboljšala.

Ob tem velja omeniti, da je delež žensk na kandidatnih listah LDS nizek predvsem na lokalnem nivoju. To dejstvo pa je prav gotovo slaba napoved za višjo politično participacijo žensk v prihodnosti, še posebej če izhajamo iz predpostavke, da je lokalni nivo baza, izhodišče za participacija nacionalni ravni.

Tudi strategije za povečanje deleža žensk v predstavniških organih, njihova implementacija in uspešnost, se med strankama SD in LDS ne razlikujejo bistveno. Ne moremo trditi da sta stranki uporabili vse mehanizme, ki so na voljo za uveljavitev žensk v politiki, a sta v tej smeri že veliko postorili in iz načrtov za bolj uravnoteženo zastopanost spolov je razvidno, da imata vizijo. Strategije in cilji so torej zastavljeni, v kolikšni meri jih bosta stranki uresničevali in kako bosta pri tem uspešni pa bo pokazal čas.

Slovenija je od osamosvojitve dalje storila velik korak naprej tudi pri uveljavljanju žensk v politiki. A tu se zgodba še ne konča. Slovenija je podpisnica Pekinške deklaracije, v kateri so se države zavezale, da bodo imele v predstavniškem telesu vsaj 30 % žensk. Trenutno smo še zelo daleč od tega cilja. Seveda pa vsak temeljni družbeni premik terja določen čas, določeno mero potrpljenja in vztrajnosti. Menim, da je treba na prihodnost zreti optimistično in zato verjamem, da bo politika postopoma v vedno večji meri priznavala pomen ženske udeležbe. Odprtih imamo še mnogo možnosti, ki lahko pripomorejo k večji zastopanosti žensk v organih oblasti, tako na nacionalnem kot lokalnem nivoju. Kot pravi Mill se demokracija začne doma, v družini, ki je osnova za izgradnjo demokratične družbe. In če so ženske tam postavile temelj, zakaj bi bilo drugače v politiki?!

6. LITERATURA

6.1 ČLANKI V REVIJAH OZIROMA ZBORNIKIH

- 1) Antić G., Milica in Mencin, Metka (1992): Ženske in politika. V Cigale, Marija (ur.): Ko odgrneš 7 tančic, 103-111. Ljubljana: Društvo Iniciativa.
- 2) Antić G., Milica (1993): Ženske in politika. V Bahovec D., Eva (ur.): Od ženskih študij k feministični teoriji, 125-137. Ljubljana: Študentska organizacija univerze.
- 3) Antić G., Milica (1996): Ženske v slovenskem parlamentu. V Brezovšek, Marjan (ur.): Slovenski parlament – izkušnje in perspektive, 231-247. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- 4) Antić G., Milica (1997): Ženske v slovenski politiki. V Derganc, Aleksandra (ur.): XXXIII. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 207-223. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.
- 5) Antić G., Milica (1999): Pomen volilne pravice za ženske. V Antić G., Milica (ur.): Naše žene volijo, 11-19. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 6) Cerar, Miro (1999): Ženski in moški element v politiki. V Antić G., Milica in Jeram, Jasna (ur.): Ženske, politika demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki, 133-139. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 7) Deželak-Barič, Vida (1999): Vloga in položaj žensk na Slovenskem v narodnoosvobodilnem boju in revoluciji 1941-1945. V Antić G., Milica (ur.): Naše žene volijo, 21-40. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 8) Ferenc, Tone (1999): Ženske in volilna pravica. V Antić G., Milica (ur.): Naše žene volijo, 61-69. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 9) Fink Hafner, Danica in Krašovec, Alenka (2004): Vpliv volilnega sistema na delež žensk v nacionalnem in lokalnih predstavniških telesih v Sloveniji. V Brezovšek, Marjan, Haček, Miro in Krašovec, Alenka (ur.): Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002, 102-121. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 10) Jalušič, Vlasta (1999): Zakaj je pomembno, da so ženske prisotne v parlamentu in drugih političnih institucijah? V Antić G., Milica in Jeram, Jasna (ur.): Ženske, politika demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki, 51-62. Ljubljana: Urad za žensko politiko.

- 11) Jeretič, Sebastjan (2000): Feminizem in politika emancipacije. V Teorija in praksa, 37, 3, 475-493. Ljubljana: fakulteta za družbene vede.
- 12) Jogan, Maca (1986): Ženske na poti od delne družinske do celostne družbene uveljavitve. V Jogan, Maca (ur.): Ženske in diskriminacija, 9-58. Ljubljana: Delavska enotnost.
- 13) Kozmik, Vera (1999): Ženske v politiki – kje smo in kaj lahko storimo. V Antić G., Milica in Jeram, Jasna (ur.): Ženske, politika demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki, 13-16. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 14) Krašovec, Alenka in Fink Hafner, Danica (2004): Politične izkušnje in volitve: posredna diskriminacija žensk. V Brezovšek, Marjan, Haček, Miro in Krašovec, Alenka (ur.): Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002, 74-97. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 15) Krivic, Matevž (1999): Kako uveljaviti večjo zastopanost žensk? V Antić G., Milica in Jeram, Jasna (ur.): Ženske, politika demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki, 195-200. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 16) Lovenduski, Joni (1993): Introduction: the Dynamics of Gender and Party. V Lovenduski, Joni in Norris, Pippa (ur.): Gender and party politics, 1-15. London, Thousand Oaks, New Delhi : Sage publications.
- 17) Lovenduski, Joni (1999): Strategije za povečanje zastopanosti žensk v politiki. V Antić G., Milica in Jeram, Jasna (ur.): Ženske, politika demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki, 29-49. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 18) Matland, E. Richard in Montgomery, A. Kathleen (2003): Recruiting Women to National Legislatures: A General Framework with Applications to Post-Communist Democracies. V Matland, E. Richard in Montgomery, A. Kathleen (ur.): Women's access to political power in Post-communist Europe, 19-42. Oxford: Oxford university press.
- 19) Rebenstorf, Hilke (1992): Ženske v zveznem parlamentu – drugače kot moški. V Adam, Frane (ur.): Politika kot poklic, 167-189. Ljubljana: Krt.
- 20) Ribičič, Ciril (1999): Volilni sistem in zastopanost žensk. V Antić G., Milica in Jeram, Jasna (ur.): Ženske, politika demokracija: za večjo prisotnost žensk v politiki, 141-169. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
- 21) Skard, Torlid in Haavio, Mannila (1992): Ženske v parlamentu. V Adam, Frane (ur.): Politika kot poklic, 191-210. Ljubljana: Krt.

- 22) Vlaj, Stane (2004): Udeležba državljanov v lokalnem javnem življenju. V Hvala, Ivan in Sedmak, Marjan (ur.): Politea; civilne razsežnosti politike, zbornik razprav, 61-68. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

6.2 SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

- 1) Andrejašič, Alenka (2000): Hierarhija med spoloma in politika. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 2) Antić G., Milica (1998): Ženske v parlamentu. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- 3) Antić G., Milica in sodelavke Selišnik, Irena, Gortnar, Maruša, Purkat, Nataša (2003): Ženske v slovenskem parlamentu – pod kritično maso zastopnosti (raziskovalno poročilo). Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.
- 4) Davis Howard, Rebecca (1997): Women and power in parliamentary democracies: cabinet appointments in Western Europe, 1968-1992. Lincoln, London: University of Nebraska Press.
- 5) Della Porta, Donatella (2003): Temelji politične znanosti. Ljubljana: Sophia.
- 6) Fink Hafner, Danica (2001): Politične stranke. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 7) Gajicki, Marija (2003): Women Can Do It II, Project report. Novi Sad: Norwegian Foreign Ministry.
- 8) Grad, France (2000): Parlament in vlada. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- 9) Grad, Franc (2004): Volitve in volilni sistem. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- 10) Hočevar, Mateja (1999): Žensko gibanje na slovenskem v sodobnosti. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 11) Jalušič, Vlasta (1992): Dokler se ne vmešajo ženske. Ljubljana: Krt.
- 12) Jalušič, Vlasta in Antić G., Milica (2001): Ženske, politike, možnosti: perspektive politike enakih možnosti v srednji in vzhodni Evropi. Ljubljana: Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije.

- 13) Jalušič, Vlasta in Zagorac, Dean, ur. (2004): Človekove pravice žensk: Uvodna pojasnila in dokumenti. Ljubljana: Društvo Amnesty International Slovenije, Mirovni inštitut.
- 14) Jeram, Jasna, ur. (2003): Zagovorništvo enakih možnosti žensk in moških v EU in Sloveniji. Ljubljana: Vlada RS, Urad za enake možnosti.
- 15) Jogan, Maca (1990): Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politologijo in novinarstvo.
- 16) Jogan, Maca (2001): Seksizem v vsakdanjem življenju. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 17) Kaase, Max in Newton, Kenneth (1999): Zaupanje v vlado. Ljubljana: Liberalna akademija, Fakulteta za družbene vede.
- 18) Kozmik, Vera, ur. (1994): Ženske v političnih strankah. Ljubljana: Vlada RS, Urad za žensko politiko.
- 19) Kozmik, Vera in Jeram, Jasna, ur. (1997): Položaj žensk v Sloveniji v devetdesetih: Poročilo Urada za žensko politiko za obdobje 1990-1995. Ljubljana: Vlada RS, Urad za žensko politiko.
- 20) Krašovec, Alenka (2000): Moč v političnih strankah. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 21) Lokar, Sonja, ur. (2005): From quota to parity: Social Democratic Women in Action 1995-2005. Budapest, Ljubljana, Tallinn: CEE Network for Gender Issue.
- 22) Lukšič, Igor (2001): Politični sistem Republike Slovenije. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- 23) Melik, Vasilij (1965): Volitve na Slovenskem 1861-1918. Ljubljana: Slovenska matica.
- 24) Molan, Jasmina (2005): Politična participacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 25) Mulej, Nastja (1998): Ženske in (parlamentarna) politika. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 26) Neubauer, Vijolica, ur. (1996): Svetovna konferenca o ženskah, Peking, 4.-15. september 1995. Ljubljana: Vlada RS, Urad za žensko politiko.
- 27) Neubauer, Vijolica, ur. (1997): Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. Ljubljana: Vlada RS, Urad za žensko politiko.

- 28) Neubauer, Violeta (2002): *Ženske to zmoremo II*. Ljubljana: Vlada RS, Urad za enake možnosti: Delovna skupina Pakta stabilnosti za jugovzhodno Evropo za enakost spolov.
- 29) Pupovac, Rajka (2005): *Politična participacija žensk v Sloveniji in na Hrvaškem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 30) Razavi, Shahra (2000): *Women in contemporary democratization*. Geneva: UNRISD.
- 31) Stefanovič Kajzer, Milena (1993): *Ženska v sodobnih političnih sistemih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 32) Squires, Judith (1999): *Gender in political theory*. Cambridge : Polity Press.
- 33) Sruck, Vlado (1995): *Leksikon politike*. Maribor: Obzorja.
- 34) Šiftar, Maša (2005): *Vpliv političnih strank na delež žensk v parlamentu Republike Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 35) Wollstonecraft, Mary (1993): *Zagovor pravic ženske*. Ljubljana: Krt.

6.3 INTERNETNI IN DRUGI VIRI

- 1) Akcijski načrt ZLSD za napredovanje enakosti spolov. Pridobljeno na intervjuju s Sonjo Lokar.
- 2) Gender equality breakthrough in Slovenia. Pridobljeno na intervjuju s Sonjo Lokar.
- 3) Načrt LDS za uravnoteženo zastopanost spolov. Prejeto po pošti od Violete Neubauer, UEM.
- 4) Programske usmeritve sprejete na programsko-volilni seji konference ŽF ZLSD. Pridobljeno na intervjuju s Sonjo Lokar.
- 5) Savec, Zofija (1999): *Lokalne volitve 1998*. Ljubljana: Statistični urad RS.
- 6) Savec, Zofija (2003): *Lokalne volitve 2002*. Ljubljana: Statistični urad RS.
- 7) Sonja Lokar: *A Short History of Quotas in Slovenia*. Pridobljeno na intervjuju s Sonjo Lokar.
- 8) Špiljak, Karmen: *Končna analiza projekta ženske to zmoremo II*. Pridobljeno na intervjuju s Sonjo Lokar.
- 9) *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah poslancev iz RS v Evropski parlament (ZVPEP-A)*. Uradni list RS, št. 22/2004.

- 10) Zavod Republike Slovenije za statistiko (1995): Statistične informacije. Št. 86.

Internet

- 1) Akcijski načrt za popravo trenutne neuravnoteženosti v participaciji žensk in moških v političnem življenju. Dostopno na <http://www.ipu.org/wmn-e/planactn.htm>, 12.1.2006.
- 2) Državni zbor Republike Slovenije, volitve. Dostopno na http://www.stat.si/letopis/2004/05_04/05-02-04.htm?jezik=si, 26.10.2005.
- 3) Skupaj spreminjamo Slovenijo, Program LDS 2004-2008. Dostopno na www.lds.si, 26.10.2005.
- 4) Program SD. Dostopno na <http://www.socialnidemokrati.si>, 21.11.2005.
- 5) Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005-2013. Dostopno na <http://www.uem-rs.si/slo>, 26.10.2005.
- 6) Soudeležba žensk in moških v javni sferi in na področju političnega odločanja. Dostopno na http://www.uem-rs.si/slo/beijing10_prevod.doc, 26.10.2005.
- 7) Statut LDS. Dostopno na www.lds.si, 26.10.2005.
- 8) Statut SD. Dostopno na <http://www.socialnidemokrati.si>, 21.11.2005.
- 9) Zakaj potrebujemo Urad in kaj so enake možnosti? Dostopno na <http://www.uem-rs.si/slo/predstavitev/zakaj.html>, 25.11.2005.
- 10) Zakon o enakih možnostih žensk in moških. Dostopno na http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_ZAKO3418.html, 14.11.2005.
- 11) Ženske v politiki. Dostopno na <http://www.uem-rs.si/slo/statistika/politika2000.html>, 26.10.2005.

PRILOGA A: Preglednice o številu kandidatke in kandidatov ter izvoljenih funkcij po spolu in glede na pripadnost stranki SD in LDS za:

- Volitve v Evropski parlament 2004.
- Volitve v Državni zbor RS 1992,
1996,
2000,
2004.
- Lokalne volitve 1994,
1998,
2002.

SD

Tabela 1.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke SD na volitvah v Evropski parlament

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	4	57,1	1	100,0
Ženske	3	42,9	/	0,0
Skupaj	7	100,0	1	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 2.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke SD na volitvah v DZ leta 1992

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	76	84,5	12	85,7
Ženske	14	15,5	2	14,3
Skupaj	90	100,0	14	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 3.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke SD na volitvah v DZ leta 1996

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	52	59,1	9	100,0
Ženske	36	40,9	0	0,0
Skupaj	88	100,0	9	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 4.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke SD na volitvah v DZ leta 2000

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	58	66,7	8	72,8
Ženske	29	33,3	3	27,2
Skupaj	87	100,0	11	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 5.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke SD na volitvah v DZ leta 2004

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	60	69,0	8	80,0
Ženske	27	31,0	2	20,0
Skupaj	87	100,0	10	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 6.: Kandidati/ke in izvoljeni svetniki/ce SD na lokalnih volitvah leta 1994

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	1557	77,9	240	82,5
Ženske	442	22,1	51	17,5
Skupaj	1999	100,0	291	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 7.: Izvoljeni župani/je SD na lokalnih volitvah leta 1998

	Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %
Moški	9	90,0
Ženske	1	10,0
Skupaj	10	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 8.: Kandidati/ke in izvoljeni svetniki/ce SD na lokalnih volitvah leta 1998

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	1676	67,1	217	83,6
Ženske	526	23,9	64	16,4
Skupaj	2202	100,0	281	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 9.: Kandidati/ke in izvoljeni župani/je SD na lokalnih volitvah leta 2002

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	59	77,6	11	84,6
Ženske	17	22,4	2	15,4
Skupaj	76	100,0	13	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 10.: Kandidati/ke in izvoljeni svetniki/ce SD na lokalnih volitvah leta 2002

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	1820	75,8	228	80,8
Ženske	581	24,2	54	19,2
Skupaj	2401	100,0	282	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

LDS

Tabela 11.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke LDS na volitvah v Evropski parlament

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	4	57,1	1	50,0
Ženske	3	42,9	1	50,0
Skupaj	7	100,0	2	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 12.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke LDS na volitvah v DZ leta 1992

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	68	90,7	20	90,9
Ženske	7	9,3	2	9,1
Skupaj	75	100,0	22	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 13.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke LDS na volitvah v DZ leta 1996

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	69	86,4	24	96,0
Ženske	11	13,6	1	4,0
Skupaj	80	100,0	25	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 14.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke LDS na volitvah v DZ leta 2000

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	62	74,7	29	82,6
Ženske	21	25,3	5	14,3
Skupaj	83	100,0	35	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 15.: Kandidati/ke in izvoljeni poslanci/ke LDS na volitvah v DZ leta 2004

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni poslanci in poslanke	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	59	72,0	20	87,0
Ženske	23	28,0	3	13,0
Skupaj	82	100,0	23	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 16.: Kandidati/ke in izvoljeni svetniki/ce LDS na lokalnih volitvah leta 1994

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	1925	82,2	433	88,1
Ženske	417	17,8	59	11,9
Skupaj	2342	100,0	492	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 17.: Izvoljeni župani/je LDS na lokalnih volitvah leta 1998

	Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %
Moški	21	95,4
Ženske	1	4,6
Skupaj	22	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 18.: Kandidati/ke in izvoljeni svetniki/ce LDS na lokalnih volitvah leta 1998

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	2209	81,5	601	87,6
Ženske	502	18,5	85	12,4
Skupaj	2711	100,0	686	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 19.: Kandidati/ke in izvoljeni župani/je LDS na lokalnih volitvah leta 2002

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	93	87,8	25	89,3
Ženske	7	12,2	3	10,7
Skupaj	106	100,0	28	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

Tabela 20.: Kandidati/ke in izvoljeni svetniki/ce LDS na lokalnih volitvah leta 2002

	Kandidati in kandidatke		Izvoljeni župani in županje	
	Število	Delež v %	Število	Delež v %
Moški	2264	80,0	678	85,3
Ženske	565	20,0	117	14,7
Skupaj	2829	100,0	795	100,0

Vir: Podatki Statističnega urada Republike Slovenije

PRILOGA B: Intervju s Sonjo Lokar, članico sveta Ženskega foruma pri SD
Sedež stranke SD, 8. novembra 2005 ob 11. uri.

1. Kakšna je vaša funkcija v stranki?

Sem članica sveta Ženskega foruma, znotraj Ženskega foruma vodim mednarodne odnose.

2. Kakšne so naloge in pristojnosti Ženskega foruma?

Ženski forum je bil ustanovljen, da bi članice SD dobile polovico politične moči.

Načini za uresničitev tega:

- ustanoviti je potrebno avtonomno žensko organizacijo znotraj stranke,
- ta organizacija mora biti drugače organizirana kot je stranka,
- hkrati pa enako organizirana kot stranka: nacionalna raven in lokalni klubi, ki se pokrivajo z lokalnimi organizacijami v večjih mestih,
- delovati mora projektno in teritorialno – klubi se povežejo glede na zainteresiranost za projekt,
- odločanje s konsenzom,
- ni obveznega sodelovanja,
- vsak klub ima pravico iniciative,
- ženska organizacija mora biti bolj prožna kot stranka,
- stranko je treba odpreti proti civilni družbi, saj je stranka pretežno mačistična,
- sodelovanje z nevladnimi organizacijami in ženskimi skupinami drugih strank.

Pomembno je sodelovanje v koaliciji za uravnoteženo zastopanje žensk in moških!

Ženski forum je bil zelo aktiven, ko je šlo za vsa vprašanja mirovne politike (NATO), socialne politike, proti privatizaciji in klerikalizaciji vrtecev, za obstanek ginekologa in pediatra na osnovni ravni. To so vsa vprašanja, ki neposredno zadevajo ženske in s tem potiskanje stranke v pravo smer.

Ključno se nam zdi tudi podpiranje marginalnih, nepopularnih skupin v družbi, ki morajo dobiti podporo večine, da bi sploh lahko preživele (azilantke, Romkinje).

3. Kakšne so strategije SD za večjo participacijo žensk v politiki?

Najpomembnejša strategija: razvijanje kandidatk za funkcije in položaje.

4. Ali si pomagata s kakšnim zgledom iz tujine? Če da, katerim?

Sodelujemo z ženskami v vseh najpomembnejših evropskih socialdemokratskih strankah (Švedska, Norveška in Francija, v slednji imajo podobne težave, kar se tiče žensk kot v Sloveniji)

5. Kakšno je stališče SD o kvotah in kako dosledno se jih uporablja?

SD so prva stranka, ki je imela kvote v Sloveniji. Na začetku so bile le zapisane, a neupoštevane.

Leta 1995 se na kongresu se uvede toga, trda kvota: 40%, pod 33% pa se ne sme. Kvoto so leta 1996 spoštovali in izgubili volitve. Zaradi tega so kvoto omehčali, kvota se je obdržala, napisana, a organ, ki končno odloča o kandidatni listi (predsedstvo), jo lahko

v zadnjem trenutku obide – kvote ne spoštuje. S tem se je stranka na nek način odpovedala pariteti.

Progresivna kvota: vsako volilno obdobje se kvota dvigne za 5%.

Potrebno je usposabljanje kandidatk.

6. *Kje po vašem mnenju tiči razlog za slabo zastopanost žensk v politiki?*

Osnovni krivec za slabo zastopanost žensk v politiki so stranke.

Težava ženskih skupin je, da nimajo stalno zaposlenih, nekoga, ki bi za njih sistematično skrbel, vodje so obremenjene z mnogimi drugimi skrbmi,...

Predsednica Ženskega foruma je vedno poslanka – zaradi pretoka informacij in ker ni denarja, da nekoga plačaš za to. Stranke ne investirajo v razvoj ženskih skupin, ne investirajo v usposabljanje žensk, ne investirajo pridobivanja mednarodnih izkušenj, brez tega pa danes ne gre.

7. *Na kakšen način, bi se to dalo popraviti?*

S sendvič strategijo: svoje domače voditelje stisneš med dva pritiska: en pritisk prihaja od zunaj (EU), drugi pa od spodaj: iz civilne družbe in ženskih skupin. Oboji jih stisnejo in se začne premikati v pravo smer.

8. *Katera so po vašem mnenju najbolj interesantna področja delovanja žensk v politiki?*

Vsa so interesantna, samo nekatera področja ženske veliko bolj zadevajo kot moške, saj smo še vedno tradicionalna družba.

Problemi:

- ženske so ekonomsko manj močne kot moški,
- ženske nosijo več bremen vsakdanjega življenja,
- ženske potrebujejo strukturne opore, da bi se osvobodile določenih kulturnih spon in stereotipov.

Zato je za ženske, država, politika, socialna politika ključna stvar. In če tu nimajo dovolj močnega zavezništva vse stvari zelo počasi premikajo. Za ženske so najpomembnejša področja so: kako zagotoviti enako zaposlitveno možnost za moške in ženske, kako zagotoviti, da se religije ne bodo vmešavale v zadeve žensk, važen je odnos žensk do vojne in miru – ko država nameni več za orožje kot za vrtce so ženske v težavah. Prav tako pomembna je politika izobraževanja, zdravstva, varstvo ostarelih, invalidov: če to ne bo urejeno bo breme tega padlo na ženske.

PRILOGA C: Prepis intervjuja z Violeto Neubauer, koordinatorico za mednarodno sodelovanje na Uradu Republike Slovenije za enake možnosti

Urad Republike Slovenije za enake možnosti, 17. november 2005 ob 14. uri.

1. Kakšne so naloge in pristojnosti Urada za enake možnosti (v nadaljevanju UEM)?

Glede na to, da je Urad osrednja vladna služba pristojna za oblikovanje predlogov politike za doseganje enakosti spolov, imamo nedvomno tudi nalogo da dajemo pobude v zvezi z doseganjem uravnotežene zastopanosti žensk v političnem odločanju, ker je to ena od tistih tem, ki so tako rekoč na dnevnem redu dela tega Urada od 1992, ko je bil ustanovljen. Urad spremlja položaj žensk na vseh področjih družbenega življenja, torej tudi spremlja, kakšen je položaj žensk, ko gre za njihovo participacijo pri odločanju, tako v javnem, političnem življenju kot tudi gospodarskem. Na to temo smo bili dejavni že pred desetletjem, tedaj ko smo najprej želeli, da bi Državni zbor sprejel obvezno razlago 19. člena Zakona o političnih strankah, ki določa, da morajo statuti političnih strank imeti opredeljeno zagotavljanje enakih možnosti žensk in moških. Po pregledu Statutov strank smo ugotovili, da ima večina strank to izraženo na izrazito deklarativen način. Stranka bo spoštovala načelo enakih možnosti,... Želeli smo, da bi bila sprejeta obvezna razlaga, ki bi zahtevala od strank, da določijo tudi načine, kako bodo enakost spolov tudi dosegali. Vemo, da je bil ta poskus dvakrat v DZ zavrnjen. Naredili smo analizo vseh pobud in kako se je z njimi končalo v DZ (teh pobud je bilo 7), do takrat ko smo začeli v Uradu pripravljati predlog zakona o enakih možnostih žensk in moških. V Zakonu smo nedvoumno opredelili, da so parlament, vlada, ministri in ministrice dolžni spoštovati to načelo. Tukaj nismo šli na voljene položaje, ampak na imenovane položaje, saj smo ugotovili, da ne moremo posegati na volilno zakonodajo, ker se volilna zakonodaja sprejema z dvotretjinsko večino, medtem ko se Zakon o enakih možnostih sprejema z navadno večino in ne more določba, ki je sprejeta na preprostejši način kakorkoli poseči v določbe v zakonodaji, ki se sprejema z dvotretjinsko večino. Že tukaj lahko ob spremljanju dogajanja ugotovimo, da ne DZ in, treba je jasno povedati, niti vlada tega načela ne spoštujeta ko gre za imenovanja. Zato je Urad za enake možnosti, da bi bolj opredelil operacionalizacijo te naloge vlade dal vladi predlog uredbe o določitvi kriterijev za spoštovanje načel enakih možnosti in uravnotežene zastopanosti. Vlada je to uredbo tudi sprejela, vendar žal ugotavljamo, da se uredba ne izvaja. Uredba jasno določa, da je treba zagotoviti uravnoteženost v sestavi vseh delovnih teles vlade, delegacijah, pa tudi pri imenovanih predstavnikih vlade v gospodarskih subjektih in drugih subjektih kamor vlada imenuje svoje predstavnike v nadzorne odbore. To pa se ne spoštuje, niti ni naveden razlog zakaj načelo ni spoštovano, čeprav uredba dopušča možnosti, kdaj se lahko odstopa od najmanj 40% deleža zastopanosti spolov. Pričakovati je bilo, da bo vlada, ko bo dajala predloge za odločanje na kadrovske komisiji, v primeru ko ne bo zagotovila 40% deleža v predlagani sestavi zapisala zakaj tega ne zagotavlja. Žal pa se to ne dogaja. Urad druge moči nima, razen da spremlja predloge in jih pošilja kadrovske komisiji, ter jih vsakič opozori na kršenje uredbe. Zadeva, ki je bolj vezana na politične stranke je člen, ki določa, da morajo politične stranke vsake štiri leta sprejeti akcijski načrt o uravnoteženi zastopanosti in v njem določiti cilje v zvezi s temi načini, kako bodo to dosegali. To je bil člen, ki je v Zakon prišel z amandmajem v DZ. To je člen, ki ga je predlagal Urad kot predlagatelj Zakona. Določa tudi denarno kazen – globo za politične stranke, ki bi ne opravile v roku, navedenem v zakonu te naloge. Tukaj smo bili mi tudi tako dejavni, da smo stranke opozarjali, jim pisali; jaz sem jim letos poslala četrti poziv z povratnico – vsem

strankam vpisanim v register političnih strank. Povedati je treba, da je od kar desetih strank prišla pošta s povratnico vrnjena, pošte niso niti prevzeli. Mnoge slovenske politične stranke so samo na papirju, nimajo dejansko ne naslova ne človeka, ki bi vsaj pošto prevzel. Takrat smo jim poslali tudi vprašalnik, s katerim smo želeli ugotoviti, kakšno je dejansko stanje. Zakon določa, da se te stvari sprejmejo v letu dni od uveljavitve zakona. To pomeni, da bi to morali imeti do junija 2003 že vse akcijske načrte oziroma na prvem kongresu po uveljavitvi zakona. Za velike stranke se ve, kdaj so imele kongrese in lahko ugotoviš, da so že zamudile tako kongres, kot enoletni rok za sprejem akcijskega načrta. Do letošnjega poletja smo v Uradu prejeli samo dva akcijska načrta od 36, zdaj 37 političnih strank. V vprašalniku smo tudi spraševali, če imajo politične stranke vsaj oblikovan nek predlog akcijskega načrta, ali je določeno kateri organ stranke naj bi to sprejel, ali sploh nameravajo sprejeti načrt na kongresu, kdaj so imeli zadnji kongres,...

Urad je po vsakih volitvah predstavil tudi predstavitev kaj se je zgodilo, analiziral je rezultate izida volitev. Tako je leta 2000 imel predstavitev v informacijsko-dokumentacijskem centru Sveta Evrope, kjer smo prikazali vso zgodovino, kako se ne premaknemo s tistih ubogih 12 članic parlamenta, v vladi vemo, da smo imeli doslej največ tri ministrice, na lokalni ravni pa je vse še slabše od tiste na državni. Tam se je recimo razvila civilno-družbena pobuda, ki je prerasla v to veliko gibanje Koalicija za uveljavitev uravnotežene zastopanosti žensk in moških v javnem in političnem življenju. Tudi sama sem se v zasebnem času zelo posvetila tistemu delu, obenem pa je Urad vse te pobude, ki jih je dajala Koalicija, glede na to, da je imela drugačne možnosti načina dela Urad tudi podprl. Taka je bila recimo pobuda za spremembo ustave. Naša naloga od tam, ko je bila sprejeta Ustava je, da opazujemo, kako se bo operacionalizirala dopolnitev 43. člena Ustave v volilni zakonodaji. Spreminjal se je zdaj zakon o lokalnih volitvah. Urad je dal o tem svoje mnenje, od predlagatelja Zakona je zahteval, kako naj operacionalizira to določbo. Mi smo zahtevali uveljavitev 40% zastopanosti že na naslednjih volitvah, predlagali smo izmenično razporeditev kandidatov po spolu, da so liste, ki bi bile neskladne s tem neveljavne, obrazložili smo, da to preprosto pomeni načelo konsistentnosti glede na novelo, ki so jo ob spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v evropski parlament naredili. Vemo pa, da že vlada ni pristala na 40%, ampak so želeli to vmesno obdobje za naslednje volitve, češ da so volitve preblizu in da ni mogoče pričakovati od političnih strank, da se lahko tako hitro na novo reorganizirajo. Osebnostno pristajam na to, da se za lokalne volitve, kjer nastopajo tudi male stranke, ki so nekega lokalnega značaja, glede na to da sem imela možnost vpogleda v to, kako slabo so organizirane, da je za njih težko zagotavljati to in bi za njih mogoče bi bilo v redu če bi bilo vmesno obdobje 30%, kar je vlada predlagala. Vemo pa, da je parlament to zavrnil in je potem podaljšal to obdobje do leta 2014. Na naslednjih dveh volitvah bomo torej imeli najprej 20 %, kar je manj kot je bilo povprečje na zadnjih volitvah in potem leta 2010 30 %. Tukaj smo pač poraženci, ampak Urad je zagovarjal to načelo, ker tudi izhajamo iz Zakona o enakih možnostih, tam je uravnotežena zastopanost opredeljena kot najmanj 40 %. Pri vseh naših posegih v kakršnekoli predloge ne pristajamo na nikakršne kompromise, ker preprosto interpretiramo določbe Zakona za katerega izvajanje smo pristojni, da poskrbimo z dodatnimi pobudami in ureditvami, navodili, da bi se čimbolj izvajal.

Delali smo tudi vrsto raziskav v vseh teh letih, organizirali smo usposabljanja za politične stranke; najprej po znanih priročnikih Ženske to zmoremo. Prvi priročnik je bil Ženske to zmoremo I, ki je bil bolj namenjen ženskam, ki so že politično aktivne in ženskam ki razmišljajo o tem, da bi aktivneje vstopile v sfero političnega. To se je

izvajalo v letih 1995/6. Potem smo imeli priročnik, ki je bil namenjen ženskam v političnih strankah. Tistega smo delali z delovno skupino za enakost spolov pri Paktu stabilnosti, torej s Sonjo Lokar in je bil izveden za vse parlamentarne stranke. Takrat je treba priznati, da je bil rezultat tega, da je kar nekaj parlamentarnih strank organiziralo, ustanovilo in na nek način institucionaliziralo znotraj strank t.i. žensko skupino ali skupino za enakost spolov. Razen Nacionalne stranke so vse ostale parlamentarne stranke to storile.

Ravnokar smo v zaključku izvajanja nekega zanimivega projekta, ki ga delamo skupaj z Italijo, Portugalsko, Grčijo, Romunijo in Španijo. Financiran je iz programa EU za enakost spolov in se imenuje Evropa za ženske, usmerjen pa je v problematiko podzastopanosti žensk v odločanju, v političnem, javnem in gospodarskem. Slovenija se je vključila samo v ta politični del, poslan je bil vprašalnik, izpolnjevale so ga naše parlamentarke, naši zunanji sodelavci so opravili s poslankami intervjuje, konec leta pa bomo lahko predstavili rezultate teh intervjujev, ki kažejo neka sporočila, stališča, videnje, razumevanje te problematike s strani samih političark. V zvezi s tem se pripravlja tudi močna evropska kampanija, ki bi se nato prevedla tudi za potrebe držav, ki so sodelovale v projektu in del te kampanije načrtujemo drugo leto uporabiti pred lokalnimi volitvami v Sloveniji.

Naša vloga je ustvarjati razumevanje, neko percepcijo v slovenski družbi, da je izrinjenost žensk iz političnega odločanja politični problem, ki ni skladen niti s standardi, ki jih je ta država osvojila in se jasno kažejo v njenih temeljnih pravnih aktih, niti z zavezami, ki jih je dala na ravni mednarodne skupnosti, tako ZN kot EU, Sveta Evrope,... Mislim, da je to v dobršni meri uspelo s sistematičnim odpiranjem. Ta tema je bila prepoznana kot politični problem. Tudi DZ jo je prepoznal kot tako, saj sicer ne bi našla mesta tam.

Bolj problematično je, kadar smo želeli prispevat k prepoznavnosti kandidatke. Tako pomembno predstavitev smo naredili pred volitvami v evropski parlament, ko je Urad skupaj s Koalicijo in informacijsko-dokumentacijskim centrom Sveta Evrope pripravil 10. decembra ob mednarodnem dnevu človekovih pravic pogovor v Cankarjevem domu, o tem kako bomo presegli stanje, ki ne kaže nobenega pozitivnega trenda oz. kaže pozitiven trend, vendar tako počasen, da lahko rečemo, da rabimo še 140 let, da bomo izravnali participacijo po spolu v politiki. Pa smo nato dobili, da narobe trošimo proračunski denar znotraj vlade. Ko smo pa naslednji v Cankarjev dom povabili vse kandidatke za poslanko v evropski parlament in imeli javno predstavitev, moram priznati, da so se mediji dobro odzvali, je pa vlada neposredno na seji obravnavala, ali je prav, da se sredstva iz državnega proračuna trošijo s politično kampanijo pred volitvami. Nam se je zdelo, da ne delamo kampanije, kar se tiče politične pripadnosti eni stranki, kajti povabili smo vse stranke in tudi bile so tam kandidatke vseh strank. Dobili smo nekako jasno navodilo od generalnega sekretarja, ki je v bistvu nadrejeni našemu Uradu, da sredstev iz proračuna za take stvari ne moremo porabljeti. Razumevanje, kaj lahko nek vladni urad, ki je po moje dolžan opozarjati na neke stvari lahko naredi. Meni se je zdelo, da če imamo novost in imamo zaradi zakonodaje toliko več kandidatke kot bi jih imeli sicer, glede na to da smo mi in vlada predlagatelj sprememb, ki so k temu doprinesle, potem mora vlada to svojo zadevo tudi promovirati. Ob tem lahko naredi predstavitev kandidatke, ki so novost glede na njihov delež med kandidati. Tako smo mi razumeli svojo nalogo. Namreč, v aktu o ustanovitvi in delovanju Urada piše, da tudi osveščamo javnost. Ampak mi smo le del vlada in ravnati se moramo po navodilih, ki jih dobimo od svojih nadrejenih. Urad ima v tem smislu zvezane roke. Mi lahko damo pobudo in sofinanciramo kakšno raziskavo, lahko sofinanciramo izdajo knjig na to temo, imamo program sofinanciranja nevladnih

organizacij. To lahko naredimo. Vse ostalo pa je opozarjanje na izvajanje določb zakona in presoja predlogov sprememb zakonov ter dajanje svojih amandmajev ter njihovo uspešno zagovarjanje dokler so v vladni proceduri. Treba je vedeti, da od trenutka ko vlada sprejme neko odločitev, čeprav je v nasprotju z predlogi Urada, Urad javno ne more več govoriti, da se s tem ne strinja, ker smo vlada, ne?! Torej, ko odločitev zapusti vlado, Urad ne more več javno nastopati, ne glede na to, da ni bil uslišan. Nato morajo nastopiti drugi akterji, ki nato skušajo uporabiti svoje lobistične zmogljivosti, zveze in metode skozi parlament, kjer se lahko z amandmaji še kaj doprinese.

2. Kakšne strategije se vam zdijo primerne za povečanje participacije žensk v politiki?

V Sloveniji je bilo preizkušenih kar nekaj strategij, ki pa se niso pokazale za uspešne. Ko smo še v devetdesetih imeli razne seminarje in simpozije, smo vabili švedske, angleške političarke in jih prosili, da nam prikažejo njihove strategije, na kakšen način oni delajo. Vrsta od teh strategij se je pokazala že takrat tudi s strani žensk kot nekaj, kar je popolnoma nesprejemljivo za slovenski kulturno-politični prostor. Naprimer ženske kandidatke v Angliji hodijo od vrat do vrat, se predstavljajo vsem stanovalcem, pečejo piškotke in ko odpreš piškotek je noter njihovo ime. To v tisti družbi deluje, pri nas pa si je nemogoče predstavljati, da bi s tem okrepil svoj ugled, ampak bi ga kvečjemu zamajal. Treba je vedeti in jaz sem zato vedno grozno užaljena, kadar kje poročamo o tej temi in so nato komentarji, ali ste v Sloveniji poskusili to?! Ne v Sloveniji pač določenih stvari ne moremo preprosto prekpirati, ker je treba poznati kontekst in je treba imeti dobršno mero poslušnosti za to, kaj bi v Sloveniji delovalo in kaj bi bilo kontraproduktivno. Priznati moram, da tudi ko strnemo vsi modri skupaj glave, kar je bilo v primeru spremembe Ustave, so bile tudi največje poznavalke vprašanja politične zastopanosti žensk v procesih političnega odločanja, so bile proti, da bi s to zadevo posegali v Ustavo. Trdile so, da to ni ustavna materija. A je postala ustavna materija, na koncu jo imamo in smo ena redkih držav, ki ima kaj takega v Ustavi. Jasno da se o tem, kaj je primerno pogovarjamo poznavalci in poznavalke, kdo pa prevaga v svojih pogledih in v svojem videnju stvari je pa žal stvar politične premoči. O tem se vedno pogovarjaš s politiki, saj se drugače ne moreš. Ko pogledam vso to zgodovino in kako se ne spreminja trdim, da strategija, ki zagotavlja seveda samo kvantitativno participacijo žensk, so nedvomno zakonske določbe, ki zahtevajo od vseh političnih strank enako ravnanje. To pa tudi zato, ker vemo, da smo imeli samo dve parlamentarni politični stranki, ki sta imele notranje, strankine kvote. Pa še to niso nikoli dosledno spoštovali. SD imajo zapisano, da se kvote samo do nekega trenutka upoštevajo, potem pa lahko organi stranke odločijo drugače. LDS je imela tudi povečanje za naslednje volitve za določen odstotni delež. Če so to naredile samo količinsko niso v smislu izvoljivosti naredile nič. Ženske so dajale kandidirati v za stranko neizvoljiva okolja, ali pa nasproti kandidatom iz drugih političnih strank, ki so bili izredno močni in je stranka izgubila še tam tisti delež glasov, ki bi ga sicer dobila. Ravnali so vedno s figo v žepu, tudi stranke, ki imajo polna usta tega, da je to strankina usmeritev, da stranka to dela,...Ko analiziramo volitve ugotovimo, da je stranka ženske vedno zlorabljala. To je samo en vidik, tisti kvantitativni, ki se mu reče preprosto povečati fizično prisotnost žensk v odločanju in je samo za to. Ne trdim da ta prinese tudi kvalitativno prisotnost in prepoznavnost udeležnosti pri sprejemanju političnih odločitev, vendar brez fizične prisotnosti tudi do te ne bomo prišli. Začetek je. Koliko je začetek se lahko vprašamo ob temu, da od zadnjih predsedniških volitev, ko je Barbara Brezigar kandidirala nasproti

Janezu Drnovšku, so me vsaj že tisočkrat vprašali, zakaj nismo takrat stopili v podporo kandidatki, ki je bila tako blizu izvoljivosti. Na to večno vprašanje, zakaj ženske ne volite žensk, saj imate večino v volilnem telesu in zakaj na koncu ne izvolite žensk ni tako lahko odgovoriti. Niti ko se pogovarjaš s sogovorniki iz državne administracije, ko recimo utemeljuješ, argumentiraš neke predloge, ki jih daje Urad. Seveda jaz lahko rečem, da zato, ker nihče ne voli ženske ali moškega, ker volimo stranko in potem če je mogoče še kandidata, ampak nimamo opravljenih nobenih tovrstnih raziskav, da bi si upali trditi koga volijo ženske in koga volijo moški, zakaj kdo tako voli,... Ogromno stvari uporabljamo na pamet, ogromno dejstev in argumentov s katerimi pri tem operiramo so tisti umazani, na hitro dobljeni argumenti z vidika vprašanj, ki so vedno prisotna.

Druga je strategija, ki jo morajo peljat politične stranke in ena od resnih stvari, ki jo vidim, da bi lahko k temu pripomogla je dejansko uporabiti določbo Zakona o enakih možnostih v zvezi z akcijskimi načrti političnih strank, pri vsem potencialu, ki ga tisto skromno besedilo členu nosi. Tukaj bo Urad definitivno sistematično zadeve spremljal in definitivno bo treba začeti izvajati možnost sankcioniranja. Treba bo spremeniti tudi Zakon zaradi uskladitve z Zakonom o prekrških; denarna kazen ni več denarna kazen ampak globa, določiti je treba prekrškovni organ. Ko se te stvari uredijo bomo v nekem trenutku preprosto rekli da izvaja kršitev Zakona za tisto stranko za katero bomo dejansko to ugotovili, ker ne si misliti, da imajo vse stranke vse urejeno tako, kot piše v statutu. Meni je žal, ker na koncu bi se v Sloveniji zgodilo, da bi bile kaznovane tiste najmanjše stranke, ki ne dobijo tako rekoč tolarja iz državnega proračuna, stranke, ki dobivajo velik denar iz proračuna bodo pa v redu, ker bodo sprejele akcijske načrte. V Zakonu ne piše naj spremljamo tudi izvajanje akcijskih načrtov, ampak bomo sistematično rekli: Aha, takrat ste nam poslali akcijski načrt, traja toliko časa, kaj od aktivnosti in ukrepov ste dosegli oziroma izvedli? Z eno tako intenzivno prisotnostjo in delom je treba odgovornost za spoštovanje tega demokratičnega standarda prenašati na politične stranke, saj v politiki pač ne gre drugače, saj politika se ne dela brez političnih strank, to pač tako je. Sama krepitev sposobnosti žensk, razni seminarji in tako naprej, pa se meni počasi zdi že butasto, ker sem se sama začela resno spraševati, govorim pa ves čas v dveh vlogah, ker se tudi zasebno drugače ukvarjam s tem vprašanjem in ker pokrivam to vprašanje tudi v Uradu kot državna uradnica. Sprašujem se namreč, zakaj naj bi ženske usposabljali in kaj je pravzaprav podlaga, da jim rečemo, da jim manjka neka usposobljenost. Primerljiva s čim? Primerljiva s tem, kar počnejo moški? Ali je to politika? Ali pristajamo na to? Ne! Ženske seveda nimajo teh veščin in sposobnosti, ker ne ravnajo enako kot moški. Ali to hočemo, da bi ravnale enako? To se mi zdi butasto, ker s tem mi priznavamo in pristajamo na to, da ženske smo sicer blazno izobražene, vsako leto imamo skoraj 50 % magistric v primerjavi z magistri, pri doktoratih se nam spet malo slabša. Skratka žensk, ki vsako leto dosežejo recimo višješolsko, univerzitetno izobrazbo je več kot moških, zaposlenih jih je skoraj toliko kot moških. Vse vemo, da delajo tako rekoč na vseh področjih in če lahko to delajo, ne vem kaj jim manjka, da ne bi mogle delati te zadeve na nekih političnih položajih v izvršilni ali zakonodajni oblasti ali na nekem lokalnem nivoju. Res ne vidim razloga in ne vem, zakaj bi jih morali dodatno izobraževati in zakaj bi morale govoriti tako kot govorijo politiki. Kdo pa pravi da je tako kot govorijo politiki prav, da se govori ko nekdo kot politik naslavlja svoje državljane in državljanke. Jaz osebno ne bom nikoli več rekla, da moramo ženskam dati te seminarje. Da, če bi izrazile, da čutijo neko pomanjkanje o nečemu, recimo retorični sposobnosti ali kaj podobnega, vendar ni treba da to storimo samo za političarke, tako kot ljudje obiskujejo vse vrste programov, usposabljanj in

izobraževanj, ki jim lahko pomagajo pri njihovi poklicni poti. To se mi ne zdi več toliko pomembno.

Bolj pomembno se mi zdi, da bi ženske, ki načrtujejo, ki imajo željo, ki imajo voljo, ki so si zastavile za načrt vstopiti aktivneje v to politično sfero bile sposobne ustvarjati neka podporna okolja. Znati bi morale ugotavljati, kje lahko dobijo in ustvarijo zaveznitva, zato ker moški to imajo; zlasti v politiki. Na tem področju so ženske nekako samozadovoljne in se precej zapirajo znotraj nekih političnih plankov. Ne prestopajo tega in potem sodelovanje političark ali tistih, ki to načrtujejo biti s civilno-družbenimi skupinami, strokovnjaki ne pride do izraza.

To, poleg zakonodaje se mi zdi, da bi malce pomagalo ženskam, da bi pridobile to zaveznitvo, neko podporo tudi v stranki in bi mogoče tudi v stranki izplenile več ko bi šlo za kandidiranje, umeščanje na kandidatne liste, če bi stranka vedela, da so to ženske z dobrim zaveznitvom, bodisi v svojem lokalnem okolju bodisi na nekem področju, civilni družbi in tako naprej.

3. Ali si UEM pri svojem delu pomaga s kakšnim zgledom iz tujine?

Ves čas smo spremljali dogajanja v tujini. Treba je vedeti da je tukaj zlasti Svet Evrope izjemno učinkovita medvladna organizacija, ki vedno skrbi za prenos dobrih praks, informacij, idej... Že ko je pripravljala priporočilo odboru ministric in ministrov o uravnoteženi zastopanosti spolov je poslal vprašalnik. Države so poslale vse svoje primere. Ena od zanimivih zadev, ki smo jo nato tudi prevedli in je bila na voljo tudi v Sloveniji; prizadevanja za uravnoteženo zastopanost žensk in moških. Ta vodnik vsebuje kaj so bili neki projekti, neke kampanije, akcije za to, da bi presegli podzastopanost žensk. Vedno smo se zgledovali, smo pa tudi vedno znova presojali, kaj od uspešnih praks v tujini bi bilo uspešno tudi pri nas. Predvsem pa je treba vedeti, da je organiziranost družbenih akterjev na tem področju slaba, razen ko gre za koalicije. Koalicija pri nas je bila ustanovljena in si prizadeva samo spremeniti volilno zakonodajo, nič drugega – vse drugo, kar je dosegla, je bil stranski produkt tega. Uporabljala je različne strategije, seznanjala je medije in s tem v bistvu odpirala to problematiko v javnosti. To ni bilo njeno načrtno delo, to je bil stranski produkt stvari, ki jih je počela. Sam Urad si tukaj nima kaj pomagati. Mi smo si zelo skušali zgledovati in ugotoviti, kakšne so prakse držav, ki poznajo podobno regulativo kot jo imamo mi pri imenovanjih – o sestavi delovnih teles vlade, o delegacijah in v okviru tega o uravnoteženi zastopanosti. Kako zagotoviti, da boš od predlogov, ki jih boš dobil zagotovil uravnoteženo zastopanost? Nekatero teme spadajo v mehko politiko in so kandidatke samo ženske, ker moških v tisti sferi ni. Tehnično sploh ni preprosto zagotavljati uravnoteženo zastopanost. Ko smo iskali te zglede v tujih državah smo ugotovili, da je tam drugače. Vse te države imajo neko ministrico ali ministra, ki ima tudi nek podresor za enakost spolov, četudi nimajo nekega ministrstva za enakost spolov. Tudi v njihovih zakonih je za zagotavljanje tega pristojna ta ministrica. Ministrica na seji vlade lahko reče, da nekaj ni v redu in z neko utečeno prakso lahko neposredno izboljšuje položaj žensk. V Sloveniji nimamo nikogar, ki sedi na seji vlade in bi lahko kaj takega rekel, smo morali predpisati nek formalen postopek, ki pa ravno tako ne deluje. Tuje prakse ti ne pomagajo. Obenem dobiš najboljše prakse iz skandinavskih držav, ampak vemo kakšna je tam kultura, kar se tiče enakosti spolov. Določene stvari so za njih nepoimljive. To ugotavljamo na primer pri njihovih ombudsmankah za enakost spolov v primerjavi z našo zagovornico za enakost spolov. Norveška ombudsmanka nima nikakršnih pooblastil oziroma moči, da prisili kršitelja prepovedi diskriminacije na podlagi spola, da izvede to, kar mu ona priporoči, ko

ugotovi, da je prišlo do kršitve zaradi spola. Pa smo rekli, da so oni ravno tako brez moči kot mi. Mi lahko ugotovimo oziroma zagovornica poda mnenje, pove, da je ugotovila, da je bila v nekem primeru neenako obravnavana oseba zaradi svojega spola, priporoči neko ravnanje in tu se konča. Tisti delodajalec te ne upošteva. Človek mora svojo pravico še vedno zahtevati pred sodišči, inšpektorji za delo,...ker od zagovornice za enakost spolov ne bo dobil nič. Na Norveškem je enako. Vendar, ko smo jih spraševali, kaj storiti v tem primeru so nam povedali, da to, kar reče zagovornica v njihovi družbi nekaj velja. Kdo bi si pa upal pri njih neupoštevati priporočil zagovornice?! Ni podjetja in delodajalca, ki bi tvegali to, da zagovornica javno objavi, da njihovo podjetje krši pravice zaposlenih do enakosti. Te prakse ti torej ne pomagajo. Prakse, ki jih vidimo na primer v državah s primerljivo slabo zastopanostjo so različne. Sedaj delam v Italiji in srečujem zadeve, ki so popolnoma neuporabne za nas. Oni imajo popolnoma drugačen pristop. Oni političnim strankam ne morejo nič nalagati. Pri njih je politična stranka popolnoma neodvisna in ne poznajo nobenega zakona o političnih strankah.

4. Kje po vašem mnenju tiči razlog za slabo zastopanost žensk v politiki in na kakšen način bi se dalo to odpraviti?

Razlog je klasičen, kot sicer, kje tiči razlog za neenakosti, ki se pojavljajo na podlagi spola v slovenski družbi. Točno vemo, kako so tradicionalne delitve družbenih vlog, to je zadeva, ki ostaja močno zakoreninjena pri nas. Točno vemo, da je politično področje eno, ki je najbolj moško središčno razvito, področje na katerem veljajo vsi standardi in norme, ki so jih oblikovali moški zase in da je zato toliko težje tja vstopati. Politika je pač od nekdaj bila v moških rokah in tudi ostaja večinsko še vedno moška domena, oblikovana je skladno z njihovimi vrednotami in standardi. To je tista trdnjava, ki jo zelo težko naskočiš od ozunaj. Če pa jo naskočiš, potem jo ženske naskočijo tako, da so v politiki uspešne, da prevzamejo stil moškega politika. Mene pa ne zanima takšna udeležba žensk v politiki. Veliko je teorije, ki piše o tem, da se spremeni kakovost političnih odločitev in rezultatov, ki naj jih te politične odločitve prinesejo, če so fizično prisotne ženske. Jaz si ne upam reči, da je temu nujno tako. Nasprotno, upam si marsikje oporekat temu, v končni fazi imamo primere Thatcherjeve, videli bomo, kaj se bo zgodilo z Merklovo. Niso vedno te zadeve tiste, ki prinašajo tiste spremembe, ki si jih v politiki želimo. To je potrebno preseči s spreminjanjem nekih kulturnih vzorcev, vrednot, nekega konteksta v državi, ki je pač eden najbolj dolgotrajnih procesov, ki pa jih je mogoče dosegati z nekimi zelo multidisciplinarnimi strategijami in oblikami. Če začnemo s tem, da je treba vnašati vzgojo za enakost v vrtce, osnovne šole in od tam graditi naprej, treba je vzgajati ljudi, da bodo to razumeli, dojeli, internalizirali kot neko vrednoto, kot nek standard, ki nekaj pomeni. Zato so potrebna desetletja. Ljudje smo, kakršni smo. Kjerkoli sedimo, na kakršnemkoli mestu profesionalnem ali pa zasedamo politični položaj, smo obenem človek, ki nosi s seboj vse pretekle izkušnje, vedenja, znanja, vrednote, ki jih je dobil s socializacijo skozi katero si prišel in ki te je na nek način zaznamovala in oblikovala. Zato je treba poseči na vse te procese, da bomo spreminjali rezultate stoletnih praks in kulture, kakršna prežema slovensko družbo in še marsikatero drugo. To ni naloga z danes na jutri, niti iz leta 2005 na leto 2010.

5. *Ali UEM opravil kakšno študijo o participaciji žensk v slovenskih parlamentarnih strankah?*

Študije o slovenskih parlamentarnih strankah nismo nikoli opravljali, vse kar smo delali smo gledali kakšne poglede, analize statutov,... Treba je vedeti, da to niso več najnovejši statuti, ker stranke statute spreminjajo. V okviru projekta Ženske to zmoremo II so ženske skupine pri političnih strankah za potrebe projekta sodelovale. Takrat so pripravljale svojo lastno oceno svoje stranke. To se je delalo sproti z namenom načela utilitarnosti in nek namen v tistem danem trenutku ko si ti to potreboval. Treba je vedeti, da smo pogosto vabili na sestanke predsednice ženskih skupin parlamentarnih političnih strank. Od tu ne dobiš nekega resnega pogleda na to, kaj se v stranki dogaja, kajti predsednice ženskih skupin sicer pridejo, a svoje stranke vedno hvalijo. Ne vem kdo so te ženske. Naprimer NSi in gospa Drobnič. Vse kar mi pove o tej stranki je to, kako imajo moški pri njih radi ženske v stranki. Pohvali se da je to stranka, ki nima v statutu tako rekoč nič, ki nima notranjih kvot, ki dosega največje deleže žensk v parlamentu,...Kaj boste nam govorili. Naj se mučijo tisti pri LDS in SD. Mi nimamo nič, a naši moški nas cenijo in nas dajo na kandidatno listo in smo izvoljene.

Do neke resne študije tudi težko pride. Ko prosiš za sogovorce v politični stranki, čim je zadeva o vprašanju žensk, o zastopanosti, o enakosti, o strankinem programu – kako je to vključeno v politične in programske usmeritve stranke,... ti bojo dali za sogovornico žensko iz strankine ženske skupine, kjer pa pomagaj si kot veš in znaš.

6. *Ali menite, da so politične odločitve, kjer so sodelovale ženske drugačne od »moških odločitev«?*

Težko rečem, ker bi bilo bolj po občutku kot nekaj, kar je tudi dejansko dokazljivo. Predvsem zaradi tega, ker za odločitve, ki se sprejmejo v parlamentu nimamo podatka, koliko so ženske pripadnice neke stranke vplivale na to, kakšno je bilo potem stališče njihovega poslanskega kluba, ki mu je uspelo prepričati tudi ostale in je bila potem to večinska volja parlamenta. Te dinamike, tega vpogleda, tega raziskovanja pač preprosto ni. Zadeve niso vedno take, da bi bilo dovolj spremljati magnetograme državnega zbora. Treba je spremljati, kaj se dogaja v poslanskih klubih, vpogleda v to pa nimamo. Zato ne upam reči ničesar, glede na to da ne morem graditi svoje trditve na nobenih dokazljivih virih. Bom pa tako rekla, seveda je to vsakokrat zelo odvisno. Upam si trditi, da so recimo ženske v prejšnjem mandatu tiste, ki so bile v politiki, ne glede na to, da jih je bilo malo, pripomogle k temu, da so bile odločitve in rešitve bolj kakovostne, kot bi bile sicer. Ampak ne upam si trditi, da je to lahko stalnica. Ne verjamem, da to lahko velja tudi za sedaj, ko imamo spremenjeno oblast, kjer so pogovori in srečanja. Ravno ti intervjuji, ki so bili opravljeni s poslankami za italijanski projekt Evropa za ženske so pokazali, da imajo poslanke vladajočih političnih strank izrazito negativni odnos, ker so prepričane, da so ta vprašanja nepotrebna, da umetno postavljamo neke razlike in govorimo o nekih neenakostih, kajti zanje so neenakosti kakršne so popolnoma naravne in kot take morajo biti in je prav da so. Tako da ne morem pričakovati da lahko taka političarka vpliva s svojim videnjem in stališčem do bolj kakovostnih odločitev parlamenta, ker je vprašljivo kdo kaj razume kot bolj kakovostno politiko. Ali bolj kakovostno politiko nekdo razume to, da se sprejme odločitev, da bomo lahko ženske tri leta na porodniškem dopustu ali razume to, da se sprejme odločitev, da naj bodo tudi moški doma ob rojstvu otroka, ali to da ni razlik na trgu dela in vključitvi potencialov vseh ljudi v tako imenovani gospodarski preboj. Nimamo vsi enotnega pogleda in videnja. Jaz gledam na to z vidika enakosti spolov. Upam si trditi, da pogosto ženske

političarke prav nič ne naredijo za to, da bi koristile odločitvam, ki bi bile skladnejše s tem, ki bi bile tudi pravičnejše, ki bi bolj zrcalile raznolikosti potreb državljanek in državljanov in tako naprej. Nobeno jamstvo ni nikjer vidno, da bi doprinesle to novo noto. So se pa v Sloveniji nekatere političarke izkazale pozitivno. Ne le za enakost spolov, tudi za nekatere druge rešitve. Naprimer Breda Pečan s svojim predlogom o azbestnem zakonu,... Se pravi, da so nekatere prinašale neke teme in uspešno speljale naprej te pobude do odločitev, ki so koristile ljudem, ki so bili po krivem oropani za neko kvaliteto v svojem življenju oziroma izpostavljeni tveganjem. Vrsto takih zadev bi lahko naštel in prepoznali v ozadju ženske, ampak v vrsti zadev bi lahko prepoznali tudi njihovo konstruktivno vlogo pri tem, da so bile zelo dobre rešitve zavrnjene.

7. *Katera so po vašem mnenju najbolj interesantna področja delovanja žensk v politiki?*

Jaz trdim, da bi ženske morale delovati povsod, predvsem morajo ženske preseči tako imenovano mehko politiko. Mehka politika so tista področja politike za katere se je samoumevno dopuščalo, da so vanje vstopale ženske, ker so jih razumeli, da bolj urejajo in posegajo na področja tako imenovane skrbi za druge: zdravje, sociala, šolstvo. Jaz trdim, da interesantna so področja in nedvomno ženske so sposobne, da posežejo po tako imenovani veliki, težki, močni politiki, ker bodo tako lažje odločale, kaj se bo dogajalo na področju mehke politike. V končni fazi se temu reče porazdelitev javnega denarja. Prepričana sem da je neko ministrstvo, na primer javnih financ zadeva, ki z redistribucijo in vključevanjem pozornosti v neke druge stvari, to je, z javnimi financami lahko narediš bistveno več kot kjerkoli drugje in ne vidim razloga zakaj to ne bi bilo interesantno za ženske.

8. *Ali drži pravilo, da višje kot se vzpenjamo po lestvici družbenega vpliva in moči, manj je žensk in kako ga komentirate?*

Tako je. To komentiram z dvojnimi. Prvič, korpus teorije pravi, da obstajajo tako imenovani stekleni stropi. Ampak zakaj obstaja ta stekleni strop? Prvič, zaradi tega, ker je najvišjih vodilnih položajev odločanja, upravljanja in tako naprej malo, ker se pač logično oža piramida. Zanimanje za te najvišje položaje je nedvomno zelo veliko, tudi aspirantov je veliko in med njimi je veliko moških, ki so bili vedno navajeni, da je po difoltu to pripadlo njim. Po drugi strani pa se bojim, da je tudi to, da utegnejo ženske recimo potrebovati več, da se podajo in odločijo za sprejem takega položaja, v kolikor vidijo realno možnost, da bi ga lahko osvojile, zaradi tega, kar sem že prej povedala. To je za tradicionalne delitve bremen, ko gre za usklajevanje zasebnega, družinskega, poklicnega, javnega in političnega. Včasih pač preprosto ne zmoreš organizirati svojega zasebnega življenja, če imaš še družino, da bi lahko ženska sama zase vedela, da ima jamstva da bo vse to zmogla. Tu pa spet ne vem zakaj se od ljudi na vodilnih položajih pričakuje neko popolnoma drugačno kulturo dela. Ne vem zakaj ni na vodilnem položaju ravno tako mogoče opraviti vodstvenih nalog v nekem normalnem vzorcu delovnega časa. Kdo je to naredil, da če si na vodilnem položaju moraš biti štiriindvajset ur dnevno na voljo. Saj to ne gre skupaj s tem, kako ljudje živimo življenje. Tukaj se sprašujem, ker so to ustvarili moški, ker so vedno povedali kako se grozno razdajajo za družbo in državo in podjetje in uspeh in preboj, zakaj vidimo, da je samo to možno. Vedno si rečem, ali ni moč organizirati delo tako, da ga opraviš v nekem času, ki ti omogoča tudi uresničevanje osnovnih osebnih interesov, ki jih vsak človek gotovo ima in nekih potreb. To so vsi ti profili o katerih sem prej že govorila. Je

politik to, kar mi vidimo, da je politik ali je to intimno zveličavno, ali obstaja tudi kaj drugega. Vedno smo govorili, da z vstopom žensk v politiko se bo tudi politika spremenila. Jaz še nisem opazila, kako zelo se je spremenila. Obstajajo skandinavske države, kjer so določili, do kdaj smejo trajati seje, kdaj se jih sme sklicati, da so v toku delovnega dneva tri ure proste da lahko nekdo, ki je na položaju odide domov in pogleda svoje otroke ali svojega partnerja,... Zavedajo se vseh prvin življenja nekega človeka, ki sestavljajo njegovo življenje v kolikor ga polno živi. Ko se bodo te stvari pri nas spreminjale verjamem, da se bo spreminjal tudi položaj žensk na visokih položajih. Ponekod ženskam ne pustijo dostopa, jim onemogočajo dostop tudi zaradi tega, ker je moških aspirantov za taka dela več. Pogosto, ko se najde po volji moških primerna ženska, so te ženske tiste, ki oklevajo zaradi razmislekov, ki si jih one vzamejo v obzir, ko razmišljajo o svoji poklicni in politični karieri, moškemu pa ni treba. Za moškega namreč žal nesramno velja, da kjerkoli opravlja svoje delo je to delovno mesto za katerega delata dva. Moški, ki je lahko tam v službi štiriindvajset ur na dan in njegova partnerica ali pa mama pa, poleg tega, da opravi svoje plačano delo dela tudi zanj, da mu omogoča da je v službi lahko štiriindvajset ur. To je kultura moškega na delovnem mestu, na teh visokih položajih, s katerega po difoltu lahko ugotovimo, da delata dva, da on lahko zaseda to delovno mesto. Tega ženska pač ne more pričakovati in dokler tega ne bomo spremenili, pač tudi ne bomo imeli žensk na najvišjih upravljalških, menedžerskih in drugih vodilnih položajih.

PRILOGA D: Odgovori ge. Majde Širca, poslanke LDS

Prejeto prek matejap@lds.si, 14.11.2005.

1. Kakšna je vaša funkcija v stranki?

Sem poslanka, članica Izvršnega odbora LDS, namestnica predsednika poslanske skupine LDS, ministrica za kulturo vlade v senci, predsednica Programskega odbora za kulturo LDS, mestna svetnica Mestne občine Ljubljana.

2. Kateri so organi stranke in koliko je v njih žensk?

Kateri so organi stranke je opredeljeno v 14. členu statuta, njihovo delo, pristojnosti in način izvolitve pa je opredeljen v posameznih členih, ki sledijo. 15. člen statuta govori o kvotah v organih stranke, pa tudi za kandidacijske liste za državnozborske volitve.

Za vaše potrebe so pomembni naslednji organi:

Svet stranke ima trenutno 138 članov, od tega 64 članov za katere velja kvota, od tega je 32 žensk.

Izvršni odbor ima 15 članov, od tega 5 žensk.

Nadzorni odbor ima 5 članov, od tega 2 ženski.

Komisija za statutarna vprašanja in pritožbe ima 5 članov, od tega 2 ženski.

Pri individualnih organih ni kvot. Pri podpredsedniških mestih je opredeljeno, da imamo enega podpredsednika in eno podpredsednico.

Pri kongresu, konferenci, koordinaciji lokalnih odborov in odborih in forumih stranke, se ne uveljavljajo kvote.

3. Koliko je žensk med vašimi člani?

Med našimi člani in članicami je natančno 29.27 % žensk.

4. Ali v LDS obstaja kakšen odbor, ki se ukvarja z ženskim vprašanjem? Zakaj ne/kakšne so njegove naloge in pristojnosti?

V LDS imamo Odbor za enake možnosti, ki se aktivno ukvarja z vprašanji enakih možnosti v okviru stranke in širše družbe. Organizira tematska srečanja, delavnice, aktualizira vprašanja podzastopanosti žensk v javnem življenju, sodeluje pri oblikovanju stališč do tovrstnih vprašanj (na zakonodajnem in vsakodnevem poligonu), lobira za delež žensk na mestih odločanja, se povezuje s civilnimi skupinami,... in sodeluje pri oblikovanju kandidatnih list pri volitvah na različnih nivojih. Predsednica Odbora je članica Sveta stranke.

5. Kakšne so strategije LDS za večjo participacijo žensk v politiki?

LDS ima v statutu jasno zapisan način postopnega povečevanja deleža žensk pri uveljavljanju v političnem življenju (volitve). Z različnimi akcijami povečuje zavedanje o nujnosti enakega zastopanja žensk v družbi, organizira delavnice, posvete in poskuša z različnimi načini - od lobiranja, do aktivnega vplivanja - vplivati na ozaveščanje tega vprašanja (tako v lastnih vrstah, kot v družbi nasploh).

6. Ali si pomagata s kakšnim zgledom iz tujine? Če da, katerim?

Seveda so nam najboljši vzor skandinavske države. Hkrati velja upoštevati specifiko lastnega okolja.

7. Kakšno je stališče LDS o kvotah in kako dosledno se jih uporablja?

V LDS podpiramo kvote saj so se izkazale kot učinkovit način s pomočjo katerega lahko saniramo sedanjo podzastopanost žensk v političnem življenju. Zato smo sprožili spremembo ustave (in jo s potrpežljivo in usklajeno akcijo tudi spremenili!, zato smo zagovarjali Zakon o volitvah v EU parlament in dosegli, da imamo sedaj v EU parlamentu tri ženske!, zato smo podpirali kvotni sistem pri lokalnih volitvah - na žalost je sedanja vlada te rešitve zelo okrnila! in zato podpiramo Resolucijo o enakih možnostih in zato smo tudi aktivno sodelovali pri Zakonu o enakih možnostih moških in žensk,...).

Kvote so zapisane v zakonodaji (npr. nova zakonodaja za lokalne volitve) in v statutu stranke. In ko je to enkrat sprejeto, se mora dosledno spoštovati. Statut stranke mora biti poslan na Ministrstvo za notranje zadeve, po vsaki spremembi statuta. Veljavni statut se odda hkrati z oddajo kandidacijske liste za volitve na volilno komisijo. Le-ta pregleda, če je stranka upoštevala svoja statutarna določila in v skladu z njimi pripravila svojo kandidacijsko listo. Ob neupoštevanju določil, statutarnih ali zakonskih se lista zavrne in potem ni mogoče sodelovati na volitvah. Glede strankinih kvot glej statut (vsak posamezen organ, v katerem jih uveljavljamo ima to zapisano v statutu), za posamezne funkcije v stranki in za državnozborske volitve (15. člen, drugi odstavek).

8. Kje po vašem mnenju tiči razlog za slabo zastopanost žensk v politiki?

Tradicija (še posebej krščanska), ki je ženski definirala vloge (čeprav je obdobje socializma v veliki meri emancipiral žensko), dejstvo, da smo ženske zelo pozno dobile volilno pravico, dejstvo, da je delitev dela - še posebej znotraj družine - še vedno v prid moškim..., materinstvo, slabšalno dojet prostor politike (na kar so ženske bolj občutljive), odpor do "moškega" principa, ki je bolj agresiven in temelji na večjem karierizmu..., velike obremenitve, ki jih prinaša delo v politiki (še posebej časovne), težave pri varstvu in vzgoji otrok (nefleksibilno varstvo),...

9. Na kakšen način, bi se to dalo popraviti?

Z vzgojo duha, nenehno ozaveščenostjo, večjo prodornostjo žensk, afirmacijo našega dela (tudi v medijih), analizo naših pristopov do problemov (ki je mnogo bolj human, manj objesten, bolj produktiven in bistveno bolj podvržen dialogu),... z organizacijo delitve dela v družini in zunaj nje.

10. Ali je LDS opravil kakšno študijo o participaciji žensk v stranki?

Teh študij je ogromno, predvsem so jih napisale tudi članice našega odbora, saj so vključene v številne mednarodne in domače projekte oziroma so tudi nosilke nekaterih študij v raziskovalnih in univerzitetnih krogih. Pomembno tudi je, da se zelo povezujemo z drugimi skupinami v mednarodnem merilu.

11. Ali menite, da so politične odločitve, kjer so sodelovale ženske drugačne od »moških odločitev«?

Da. Naš način dela je nedvomno drugačen. Bolj strpen, bolj dialoški, bolj senzibilen, manj prestižen in zelo odgovoren.

12. Katera so po vašem mnenju najbolj interesantna področja delovanja žensk v politiki?

Statistike kažejo, da se ženske bolj ukvarjajo z vprašanji kulture, sociale, zdravstva, šolstva, varstvom človekovih pravic, politiko enakih možnosti in s problemi manjšin in depriviligiranih skupin in mogoče manj s področjem financ in gospodarstva.

13. Ali drži pravilo, da višje kot se vzpenjamo po lestvici družbenega vpliva in moči, manj je žensk in kako ga komentirate?

Na žalost drži. Moj komentar: čas bo prinesel spremembe! Zaradi kvalitete našega dela, ozaveščanja in emancipiranja duha. Upam. Razen, če ne bodo domače politike tak trend zavrle in dajale prednost družini, štedilniku, vzgoji otrok kot ženskemu primarnemu poslanstvu žensk....

Majda Širca